Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

[Katalogen. 22.]

UTLANDSSVENSKA AVDELNINGEN

NY, TILLÖKAD UPPLAGA

GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK

VÄGLEDNING

JUBILEUMSUTSTÄLLNINGEN I GÖTEBORG 1923

PRIS **75** ÖRE.

och
dess dotterbolag

FREJA

meddela

Liv-, Brand-, Avbrotts-, Automobil-, Inbrotts-, Resgods-, Skadestånds- och Vattenskadeförsäkringar.

Egna kapital utöver försäkringsfonder c:a

29 mill. kronor

(varav grundfondsförb. 7½ million kr.)

UTLANDSSVENSKA AVDELNINGEN

NY, TILLÖKAD UPPLAGA

VÄGLEDNING

JUBILEUMSUTSTÄLLNINGEN I GÖTEBORG 1923

GÖTEBORGS STADSBIBLIOTEK

GÖTEBORG 1923
ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

Initiativet till en utlandssvensk utställning i samband med Jubileumsutställningen togs av professor Vilhelm Lundström, som i Göteborgs stadsfullmäktige framlade förslag till en dylik. Sedan beslut fattats om anordnande av en utlandssvensk avdelning, uppmanades ledande svenska organisationer i utlandet att tillsätta kommittéer för insamlandet av utställningsföremål. Till största delen är också materialet insänt av kommittéer i Finland och Amerika samt av styrelser för svenska kolonier och föreningar jorden runt — det är omöjligt att här nämna alla de hundratals kommittéledamöter och »utställare», som arbetat för utlandssvenska avdelningens tillkomst. Här hemma är det främst »Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet», som genom sin verksamhet möjliggjort utställningen.

Riksföreningen — genom sin sekreterare, prof. Lundström, och sin ombudsman, R. A. Fleege — har lämnat uppgifter för identifiering och utställning av gamla och nya »minnen och märken» på olika områden. Avdelningens museala ordnande har utförts av fil. lic. Efraim Lundmark, som ock verkställt katalogiseringen (med undantag för de estlandssvenska föremålen). Då ju utlandssvenskarnas utställning innehåller material från vitt skilda länder och tider och berör människor och människors gärningar på mycket olika områden, har det synts lämpligast att låta de olika inledningskapitlen skrivas av skilda författare, var och en fackman på sitt. Prof. Lundström har skrivit ett översiktskapitel, redaktör Fleege inledningarna till »Finlandssvenskarna» och till »Svenskkolonier», amanuensen Ernst Klein »Estlandssvenskarna», redaktör Otto Elander »Amerikasvenskarna» och katalogredaktören, lic. Lundmark, som även är avdelningens föreståndare, det övriga.

En mängd material har måst magasineras. Genom ett flertal omhängningar har det försökts att avhjälpa bristen på utrymme.

UTLANDSSVENSKA AVDELNINGEN

Jubileumsutställningens utlandssvenska avdelning har varit en av de mödosammaste att åstadkomma. Den är nämligen i svensk kulturhistoria något fullkomligt nytt och har blivit möjlig blott genom ett intimt samarbete med »Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet».

Utanför Sverige finnas minst tre miljoner svenskar. Det är därför klart, att denna första utlandssvenska utställning med det blygsamma utrymme, som kunnat beredas densamma, icke kan avse att ens tillnärmelsevis ge en bild av utlandssvenskarnas liv och gärning. Det är blott spridda stickprov, som här kunna ges, och de avse att väcka intresse för det stora utlandssvenska problemet, icke att lämna en fullständig översikt över »Utlands-Sverige», huru nödvändig en sådan än vore. Härtill kommer, att utställningen helt naturligt även måste ge en påminnelse om i utlandet befintliga minnen och märken efter svensk gärning, som mer eller mindre direkt utgått från moderlandet.

Svenskarna utanför Sverige delas naturligt i två skilda grupper:

1) *Östsvenskarna*, den i Finland och de »baltiska länderna» sedan urminnes tid bosatta rent svenska befolkningen, som varken är eller får kallas »finnar» eller »ester» utan »finlandssvenskar» och »estlandssvenskar», och som

är lika delaktig i svenskt språk och svensk stam, som någonsin rikssvenskarna i Sverige. Denna grupp utgör icke fullt 400.000 personer.

2) *De utvandrade svenskarna*, det i senare tid från Sverige, Finland och Estland utvandrade svenskfolket och dess ättlingar, i den mån dessa ännu känna något samband med moderland och modersmål. Denna grupp finnes först och främst i Nordamerika (omkring 2 miljoner), i de övriga världsdelarna (minst ¼ milj.) och ute i Europa (likaledes minst ¼ milj.)

I överensstämmelse härmed är den utlandssvenska utställningen systematiskt ordnad.

Besökaren inträder först i en minnenas och de stora hädangångna utlandssvenskarnas sal, som avser att stämma sinnet till mottaglighet för intrycken av de svenskes värdiga gärning i främmande land.

Därpå följa specialutställningarna. Först komma östsvenskarna med finlandssvenskarna i täten. I tvenne salar utställas arbeten av finlandssvenska konstnärer: Målare, skulptörer, grafiker, konsthantverkare etc. Finlandssvenskarnas kärna, den äktgermanska bonde- och kustbefolkningen i Nyland, Åboland och Österbotten, representeras av inredningsföremål, redskap o. dyl. Befolkningskartan på väggen i nästa sal är mycket upplysande. Ett synnerligen rikt fotografi- och statistikmaterial kompletterar föremålsexpositionen. I ett särskilt rum finnes den s. k. Ålandsstugan.

Estlands svenska bonde- och fiskarbefolkning lever under enklare förhållanden än deras rikssvenska fränder med samma sysselsättning, varom föremålen i »Svenskestlands» rum vittna.

Följer så de utvandrade svenskarnas avdelning, där helt naturligt svenskarna i Amerikas förenta stater intaga främsta platsen. Deras storartat uppvuxna kulturliv i kyrkosamfund, läroverk och litteratur, deras insats i

Amerikas industriella liv, deras äktsvenska farmarbefolkning o. s. v. skulle behövt en långt fylligare framställning än den, varåt utrymme kunnat beredas. I en särskild sal visas, vad svensk konst i Amerika mäktar åstadkomma. Om den övriga världens utvandrade svenskar påminna smärre utställningar. Här framträder särskilt den mest genomarbetade svenskkolonien i Europa, den i London, samt den största, nämligen Köpenhamnskolonien, men även de övriga förtjäna från både rikssvenskars och utlandssvenskars sida ett kärleksfullt studium.

Blott genom ett sådant kan ändamålet med hela denna utställning vinnas: Ett djupare medvetande av betydelsen i en ökad samkänsla mellan rikssvenskar och utlandssvenskar.

Vilhelm Lundström.

Utlandssvenska minnen och märken.

De bortgångna svenska män och kvinnor, vilkas minne här särskilt hedrats, hava genom sin verksamhet i utlandet gjort det svenska namnet aktat och ärat vida omkring. Besökaren påminnes om, att vi äro lyckliga nog kunna räkna till de våra personligheter som i främmande länder gjort sig bemärkta på olika områden. Namnen i hallen representera på sätt och vis icke bara deras bärare, de stå där som samlingssignaler, som symboler för tider och typer.

Samma språk, minnenas heliga tungomål, som fångar besökarens öra och hjärta, då han läser ett namn som »Birgitta», klingar emot honom ur strofen på Breitenfeld-monumentets modell: »Gustav Adolph, Christ und Held, rettete bei Breitenfeld» etc.

Den på väggarna målade frisen ger en Utlandssveriges historia i bilder. Runstenen i södra Ryssland — vår Ruriks land — hör till de äldsta synliga svenska märkena på främmande mark. I språkformer kan man finna ännu äldre spår; en del gårdsnamn i Northumberland, England, torde kvarleva från svenska vikingars bosättning där.

Andra utlandssvenska minnen av allmänt intresse äro de föremål i utlandet, som tillhört avdöda stora svenskar. De kläder Gustav Vasa — enligt vad traditionen vet att berätta — bar under sitt uppehåll i Lübeck 1519—20, äro högst märkliga, inte bara därför, att de tillhört Gustav Vasa, utan även därför, att vi i Sverige icke äga deras motsvarighet. Och en sådan sak som John Ericssons originalmodell till kanontornet på »Monitor» vittnar icke bara om en svensk mans insats i en världsmakts tillblivelsekamp, den utgör även ett påtagligt bevis för, att de svenskar som i det nya landet i väster ärvt svenska minnen och svensk företagareanda icke glömt sitt urhem: Modellen är nämligen hitsänd av svenska ingenjörer i Amerika.

Må minnena tala!

E. L.

RUM 1.

Väggfrisen, av artisten Olle Nordmark, innehåller följande bilder (från vänster till höger):

Runstenen i Syd-Ryssland. 1905 anträffades en runsten på ön Berezanj utanför Dnjeprmynningen med en

inskrift, som — på nutidssvenska — lyder: »Grane gjorde detta gravvalv efter Karl, sin kamrat». Språkformerna visa, att det är en svensk viking, som ristat runorna till minne av sin kamrat Karl på 1070-talet.

Thunbergs minnessten i Nagasaki. Botanisten Karl Peter Thunberg landsteg i Nagasaki, Japan, i augusti 1775. Han vistades där ett par år och hans förtjänster om Japans botaniska utforskande hava givit honom hedersnamnet »Japans Linné». En minnesvård är upprest i Nagasaki över Thunberg och en annan framstående man, E. Kæmpfer.

Karl XII:s residens i Stralsund. Den 6 november 1714 anlände konung Karl XII till Stralsund efter att hava fullbordat sin beryktade ritt från Turkiet. Under ett år bodde konung Karl i detta hus, å vars vägg nu en minnestavla erinrar om denna händelse. Härifrån gick han ut till de dagliga striderna vid stadens utanverk, i detta hus utförde han under ett år alla regeringshandlingar. Den 11 december 1715 lämnade konungen Stralsund och seglade över till Sverige.

Heliga Birgittas hus i Rom. Den heliga Birgitta anlände till Rom år 1348. Där levde hon till sin död år 1373 i ett enkelt hus vid Campus Florae (vid nuvarande Piazza Farnese). Bredvid hennes bostad byggdes en kyrka, vilken bär följande inskrift: »Domus sanctae Birgittae Vastenensis de Regno Sveciae instaurata anno Domini 1513. I. H. S.» (Den heliga Birgittas från Vadstena hus, restaurerat 1513 av svenska regeringen. Jesus, människornas frälsare.).

Birgittas hus var ursprungligen ett härbärge för svenskar, men har sedermera genomgått många växlande öden. Nu vårda några birgittinernunnor denna ryktbara helgedom. (Se även nedan sid. 13!)

Gustav II Adolfs hus i Frankfurt am Main. Den 7 december 1631 öppnade Frankfurt sina portar för guldkonungen från norden. Hit var Sveriges residens förlagt under några vintermånader. Här sammanträffade Gustav II Adolf med Axel Oxenstierna och hade med honom synnerligen viktiga överläggningar. »Zum Braunfels» har delvis genom Riksföreningens för svenskhetens bevarande i utlandet försorg återställts i ett värdigt skick.

Gustav Vasa i Lübecks rådhus. 1519 kom Gustav Eriksson, den blivande kung Gustav Vasa, som landsflyktig till Lübeck. Han mottogs väl av stadens borgmästare och senat och kunde 1520 återvända till Sverige efter att hava förvärvat lübeckarna till bundsförvanter. Till minne av Gustav Vasas vistelse i hansestaden uppställdes av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet 1921 i Lübecks rådhus en av Anders Zorn utförd staty av Gustav Vasa (lik den i Mora, fast mindre).

Runlejonet från Piraeus. Vid arsenalen i Venedig finnes ett väldigt marmorlejon, vilket 1687 togs som krigsbyte från turkarna. Lejonet hade förut sin plats i Piraeus' hamn, där detsamma stått ända sedan antikens dagar. En svensk diplomat Åkerblad upptäckte något av åren 1797—99 runristningar på lejonets sidor. Inskriften är nu mycket otydlig, men torde ha lytt:

Vänstra sidan: »Höggo de honom i härskarans mitt; men i denna hamn höggo männen runor efter Horse, en bonde god, vid viken. Anbragte svear detta på lejonet. Han förfor med klokhet, guld vann han på sin färd. Kämpar ristade runor — — — höggo».

Högra sidan: »De Eskil (m. fl. och To)rlev läto hugga väl, som i Rodrsland (Roslagen) bodde, (N. N.) son till (N. N.) högg dessa runor».

Det märkliga är, att vid Ulunda i Uppland hittats en runsten, å vilken samma namn Horse förekommer. Horse var en väring i grekiska kejsarens tjänst.

Runornas utseende visar, att inskrifterna härröra från tiden omkring 1070 e. Kr.

Artedis minnessten i Amsterdam. Inskriften på den av k. svenska vetenskapsakademien 1905 i Amsterdams zoologiska trädgård resta stenen berättar helt kort om en märklig svensk naturvetenskapsmans gärning: »Petrus Artedi, suecus, ichtyologorum princeps; natus in Angermannia suecorum M D C C V, obiit Amstelodami M D C C XXXV» (Peter Artedi, svensk, ichtyologernas främste; född i Ångermanland i Sverige 1705, död i Amsterdam 1735.

Solanderstenen vid Sydney. Den första svensk, som satte sin fot på Australiens jord, var Linnés store lärjunge Daniel Carl Solander, som deltog i engelsmannen

James Cooks världsomsegling år 1768. Den 28 april 1770 kastades ankar i nuvarande Botany Bay nära Sydney och Solander fick beträda en världsdel, som aldrig någon svensk tidigare sett.

Solanders landsmän ha till minne av den berömde vetenskapsmannen upprest en vacker minnesvård vid Kurnell nära Sydney, å den plats där landstigningen ägde rum. Stenen, som är av svensk granit, bär följande inskrift:

»Detta monument är upprest till minne av den svenske vetenskapsmannen Daniel Carl Solander, som landade i Botany Bay den 28 april 1770 tillsammans med kapten James Cook och Joseph Banks.

Upprest av hans landsmän i Australien i augusti 1914».

Tolfte Karls baneplats. På den plats vid Fredrikshald i Norge, där Karl XII föll den 30 november 1718, hava norrmännen rest det här avbildade minnesmärket, som bär följande inskrift »Carl XII faldt her 11 december (gammel stil 30 november) 1718». 1860 reste svenska armén en större vård strax i närheten.

Thorilds grav vid Greifswald. Det gustavianska tidevarvets store författare Thomas Thorild, född 1759, avled 1808 i den tyska staden Greifswald, dit han kallats 1795 som professor. På Thorilds grav i byn Neukirchen är en vård rest, som bär Thorilds egna ord:

»O viva, viva
divinitas,
meae animae anima!
Tibi fui, tibi sum.»

(Du evigt levande gudomlighet, mitt väsens väsen! Mitt mål var du, mitt mål är du.)

Sinclairsminnet vid Naumburg am Bober. 1739 mördades Malcolm Sinclair i närheten av Naumburg am Bober i Tyskland, då han var på hemväg från Konstantinopel, dit han skickats i sitt lands ärenden. Naumburgs invånare hava på platsen för de ryska lönnmördarnas dåd ordnat ett stenkummel med bokstäverna »M. v. S.»

Lützenkapellet. Under ett par århundraden utmärkte ett rullstensblock den plats å Lützens slagfält, där vår store konung den 6 november 1632 offrade sitt liv. Först den 6 november 1837 restes över stenen ett monument i kvasigotisk stil av gjutjärn. I insamlingen till detsamma deltogo protestanterna i hela Tyskland och i övriga länder. På monumentets framsida läses: »Här föll Gustav Adolf den 6 november 1632.» Och på de tre andra sidorna: »Han stred Herrens strider.» — »Ty Gud har icke givit oss försagdhetens ande, utan kraftens, kärlekens och tuktens» samt »Detta är den seger, som har övervunnit världen, vår tro».

Den 6 nov. 1906 lades grunden till det vackra kapellet, som nu står på platsen invid järnmonumentet. Ritningarna till kapellet utfördes av L. I. Wahlman. Kapellet är en gåva av konsul Oskar Ekman i Stockholm och hans maka. Följande år — den 6 nov. 1907 — invigdes kapellet under storslagen och gripande högtidsstämning i närvaro av Sveriges nuvarande konung och oöverskådliga människomassor från Sverige, Finland och Tyskland.

Ehrensvärds grav å Sveaborg. Sveaborgs skapare Augustin Ehrensvärd avled den 4 okt. 1772. Hans lik flyttades kort därpå till Sveaborg, där en av Gustav III beslutad och av Sergel modellerad gravvård uppsattes år 1788. Inskriften å monumentet lyder:

»Här vilar greve August Ehrensvärd, Fältmarskalk, Riddare och Kommendör av Kungl. Maj:ts Orden omgiven av sina verk, Sveaborgs fästning och Arméns flotta.

Efter Gustav III:s befallning och eget utkast upprest M D C C L XXXVIII att i fältherrens och medborgarens spår liva snillen att kunna — hjärtan att vilja gagna fäderneslandet».

Minnesstenen vid Delaware i Amerika lössprängd ur klippan och försedd med inskrift 1903 till minne av svenska kolonisters landstigning här 1638. På denna plats låg fort Kristina.

Schwedendenkmal vid Königsberg in Neumark. Strax efter jul 1630 befriades Königsberg in Neumark av Gustav II Adolf från de wallensteinska truppernas förtryck. Till minne av stadens och ortens räddning uppförde be-

folkningen 1912 ett kummel av stenar, som hopsamlats från olika byar och städer i trakten.

Birgitta, född omkring 1303 på Finstad nära Norrtälje, död i Rom 1373. Grundlade klostret i Vadstena, där hon ligger begraven. Birgittinerordens kloster finnas flerstädes i Europa. Statyn är en avgjutning i gips av en skulptur i trä från 1400-talet i Vadstena klosterkyrka. Omfattningen, podium och baldakin av gips, äro efter ritningar av Olle Hjortzberg. Det hela är modell till det för ett par år sedan i brons och sten utförda minnesmärket på Linköpings domkyrkas korvägg (modellen tillhör »Linköpings prydande med konstverk»).

Byström, Johan Niklas, bildhuggare, född 1783 i Filipstad, död 1848 i Italien, där han varit bosatt större delen av sitt liv.

Edelfelt, Albert, f. i Nyland 1854, d. där 1905. Sin tids främste finländske målare.

Enander, J. A., född 1842 i Härja socken, Västergötland. Efter överflyttningen till Amerika blev han den som samlade Amerikas svenskar för bevarandet av svenskt språk och svensk samkänsla. Man har kallat honom »Svenskamerikas skapare». Död 1910 i Chicago.

Ericsson, John, f. 1803 i Värmland, d. 1889 i New York, där han varit bosatt sedan 1839. Mest bekant som uppfinnare av »Monitor».

Estlander, Carl Gustav, född 1834 i Lappfjärds socken, Vasa län, Finland. Professor i estetik och modern litteratur. En av de främsta kämparna i Finland för svenskheten. Död 1910.

Freudenthal, Axel Olof, född 1836 i Sjundeå socken i Nyland. Första innehavare av lärostolen i svenska språket vid Hälsingfors universitet. Den svenska nationalitetsrörelsen i Finland bottnar i Freudenthals livsverk. Död 1911 i Hälsingfors.

Hanson, John, f. 1715 i Maryland, U. S. A., härstammande från en till Nya Sverige inflyttad svensk familj. Utsågs 1781 att presidera vid kongressens förhandlingar, »Amerikas förste president». Död 1783.

Hasselquist, T. N., f. i Skåne 1816, d. 1891 i Amerika.

En av grundläggarna av Augustanasynoden och dess första president samt rektor vid synodens läroverk.

Johannes Magnus, f. 1488 i Linköping, d. 1544 i Rom som landsflyktig. Sveriges siste katolske ärkebiskop. Stor fosterlandsvän.

Johnson, John A, född 1861 i Minnesota. Tre gånger vald till Minnesotas guvernör. Var en av statens största guvernörer. Hans staty har rests utanför kapitoliebyggnaden i St. Paul. Död 1909.

Kristina, drottning i Sverige. F. 1626, d. 1689 i Rom, där hon under ett tjugutal år var synnerligen verksam för vetenskap och konst.

Lind-Goldschmidt, Jenny, f. 1820 i Stockholm, d. 1887 i England. Världsberömd sångerska.

Mechelin, Leo, född 1839 i Fredrikshamn, framstående politiker, fosterlandsvän och den främsta av dem, som under de ryska ofärdsåren i Finland gingo i spetsen vid värnandet av lag och rätt, en av Finlands största söner. Död 1914 i Hälsingfors.

Morton, John, född 1724. Genom att i avgörandets stund år 1776 utan tvekan i egenskap av staten Pennsylvanias representant rösta för antagande av Förenta staternas oavhängighetsförklaring avgjorde han promulgationen av detta berömda aktstycke. Död 1774.

Nobel, Alfred, f. 1833 i Stockholm, d. 1896 i San Remo. Uppfinnare. Genom sin storartade donation »Nobelstiftelsen» har han gjort sitt och det svenska namnet känt över hela världen.

Norelius, Erik, f. 1833 i Hälsingland, d. 1916 i Amerika. En av Augustanasynodens stiftare 1860, sedan synodens president under 24 år.

Olaus Magnus, född 1490 i Linköping, död 1557 i Rom som styresman för Birgittas hus där. I golvmontern äro en del av Olaus Magnus skrivna böcker utlagda; främst bland dessa bör man minnas hans »Historia de gentibus septentrionalibus» (historia om de nordiska folken), tryckt i Rom 1555.

Olsson, Olof, född 1841 i Värmland, rektor 1891—1900 för Augustana College; utövat stort inflytande på det kyrkliga livet bland svenskarna i Amerika. Död 1900.

Regnell, Anders Fredrik, född 1807 i Stockholm. Kirurgie och medicine doktor. Reste 1840 till Brasilien och bosatte sig i köpingen Caldas. Donerade vid sin död över 800.000 kronor till olika vetenskapliga anstalter i Sverige. Död 1884 i Caldas.

Runeberg, Joh. Ludvig, född 1804 i Jakobstad, Österbotten. Sveriges och Finlands »skaldekonung». Död 1877 i Borgå.

Rurik. Enligt Nestorskrönikan begåvo sig representanter för ryska folkstammar år 862 »över havet till varjagerna, till ruserna», troligtvis invånarna i Roslagen i Uppland. De utskickade sade: »Kommen och regeren och härsken över oss» samt utvalde tre bröder med deras följen; den äldsta brodern, Rurik, slog sig ned i Novgorod. »Det är efter dessa varjager, som novgorodernas land blivit rusernas land».

Solander, Daniel Carl, (se ovan sid. 10!)

Svensson, C. A., född i Sugar, Grove, Pennsylvania, 1857. Grundade Bethany College och Messiaskören i Lindsborg. Tidningsman, lärare, präst och politiker. Död 1904 i Los Angeles, Kalifornien.

Tavaststjerna, Karl August, född 1860 i S. Michel i Finland. Framstående finlandssvensk skald och författare. Död 1898 i Björneborg.

Topelius, Zacharias, född 1818 i Nykarleby, Österbotten, Finland. En av världens främsta sagoförfattare. Död 1898 i Hälsingfors.

Åkerblad, Johan David, född 1763 i Stockholm. Orientalist och forskningsresande. Bär hedersnamnet »den första egyptologen». Död 1819 i Rom.

1a, 1b. Två linnerustningar, från 1400-talets mitt, och två hattar, vilka enligt traditionen burits av Gustav Vasa under hans uppehåll i Lübeck 1519—20; den ena omgången kläder skall hava tillhört Gustav Vasas betjänt; äg. Lübecks rådhus.

2. Monumentet vid Breitenfeld, modell i $^1/_2$ storlek. Den 7 september 1631 stod det för protestanternas religionsfrihet så betydelsefulla slaget mellan Gustav II Adolf och Tilly. En tysk godsägare har låtit uppsätta det minnesmärke, som bär den allbekanta inskriften: »Gustav Adolph, Christ und Held, rettete bei Breitenfeld,

Glaubensfreiheit für die Welt» (Gustav Adolf, kristen och hjälte, räddade vid Breitenfeld trosfriheten åt världen.

3. Lützenkapellet, modell efter L. I. Wahlmans ritningar; äg. kyrkoherde Per Pehrsson, Gbg.

4. Sten från Schwedenstein vid Lützen; äg. kyrkoherde Per Pehrsson, Gbg.

5. Kanon till »Monitor» (jfr n:r 68 i rum 9), John Ericssons originalmodell; äg. The United Engineering Society, New York.

6. Den sida i Nestorskrönikan (sv. övers.), där det talas om, att Rurik slog sig ned i Novgorod (jfr ovan ang. Rurik). Böcker av Olaus Magnus, Runeberg, Topelius; äg. Gbgs stadsbibliotek.

7. Medaljer; Olaus Magnus av Adolf Lindberg; John Ericsson av Adolf Lindberg; Nobelstiftelsens prismedaljer av Erik Lindberg; äg. medaljgravör E. Lindberg, Sthlm. Nobelkommitténs i Kristiania fredsprismedalj av Gustav Vigeland; äg. Det norske stortings Nobelkomité, Kristiania.

8. Jenny Lind-minnen; äg. William A. Hildebrand New Jersey, U. S. A. och d:r J. Hofving, New York.

RUM 2.

Fotografier av utlandssvenska minnesmärken i olika delar av världen:

1. Runlejonet från Piraeus (se sid. 10).

2—4. Heliga Birgittas hus i Rom (se sid. 9).

5. Birgittas tagelskjorta i S. Marco, Rom, och intyg om dennas äkthet.

6—10. Birgittinerklostret i Altomünster, Syon och Weert.

11. Brömses hus i Lübeck. Under sitt uppehåll i Lübeck besökte Gustav Eriksson Vasa ofta sin gode vän och gynnare Nicolaus Brömse, Lübecks borgmästare. Till minne av dessa besök äro ett par tavlor uppsatta. Huset tillhör nu den svenske generalkonsuln Elis Holmberg.

12. Portal i slottet Warschau med Vasa-vapnet.

13. Detalj från denna portal.

14. Schwedendenkmal vid Königsberg in Neumark (se sid. 12).

15. Gustav Adolfs-brunnen i Erfurt, uppbyggd 1911 till minne av, att Gustav Adolf 1631 förklarade Erfurt för fri och oavhängig stad.

16. Minnesstenen vid Düben, nära Leipzig, vars inskrift omtalar, att de svenska och sachsiska härarna i september 1631 här förenades för att tåga mot Breitenfeld.

17. Monumentet på slagfältet vid Breitenfeld (se sid. 15).

18. Minnestavla på det hus i Naumburg a. S., där Gustav II Adolf bodde före avmarschen till Lützen.

19. Kyrkan i Meuchen vid Lützen, dit Gustav Adolfs lik fördes natten efter slaget vid Lützen. Här balsamerades den döde och inälvorna jordades under en sten i kyrkans golv, som senare märkts med »G. A.».

20. Kyrkan i Meuchen, exteriör.

21. Kyrkan i Meuchen efter restaureringen.

22. Lützenkapellet (se sid. 12), interiör.

23. Lützenkapellet, interiör.

24. Gustav Adolfshuset i Lützen, ett av Gustav Adolfsföreningarna i Tyskland upprättat barnhem.

25. Mariapelaren i Prag, upprest av kejsar Ferdinand III till minne av Prags befrielse från svenskarna under 30-åriga kriget. Pelaren störtades och förstördes under oroligheterna i Prag 1919.

26. En Gustav II Adolfs-tavla i Stettin, Gustav Adolf tillsammans med den samtidigt regerande pommerska förbundsfursten hertig Bogislav XIV.

27. Gustav II Adolf på sitt dödsläger, en av Georg Schweigger i Nürnberg 1633 utförd bild.

28. Leubelfingens gravvård i Naumburg. August von Leubelfingen, Gustav II Adolfs livpage, sårades dödligt vid konungens sida i slaget vid Lützen.

29. Minnesstenen i stadsmuren i Neubrandenburg med inskrift: »Den 9 maj 1631 fann här kapten Pflug med en del av den svenska besättningen hjältedöden vid Tillys stormning av staden. Den skönaste död i denna värld är att stupa som en hjälte och trogen falla för en god sak.»

30. Minnestavla i svenska kyrkan i Kiel över den 1644 stupade överamiralen Klas Fleming. Tavlan avtäcktes 1920.

31. Ett stenkors nära den preussiska staden Eilenburg, enligt traditionen rest på en grav, som gömmer stoftet av en stupad svensk officer från 30-åriga krigets dagar.

32. Schwedendenkmal i Freiberg, Sachsen, upprest 1843 av tyskarna till minne av stadens tappra försvar mot svenskarna under Lennart Torstenson 1643.

33. Torstenson-linden nära stadsporten i Freiberg i Sachsen. Under detta träd skall Lennart Torstenson ha suttit och lett belägringen av staden.

34. Gravvård över krigaren Marquard Isaacson, stupad i slaget vid Leipzig den 23 oktober 1642 under Lennart Torstensons befäl.

35. Wrangels gravkapell i Mariakyrkan i Wismar. General Helmuth Wrangel kom på 1620-talet i svensk tjänst, kämpade med vid Breitenfeld, Lützen, Wittstock m. fl. Vid anfallet på Danmark 1643 kommenderade W. avantgardet. Då de bayerska trupperna den 12 augusti 1647 överföllo svenska lägret vid Plau, blev W. sårad och avled till följd härav strax efter.

36. Wrangels mausoleum i Mariakyrkan i Wismar.

37. Detalj från Wrangels mausoleum.

38. Wrangels gravvalv.

39. Wrangels sarkofag.

40. Wrangels rustning i Mariakyrkan i Wismar.

41. Kapucinerklostret San Loretto utanför Prag. I väggen synas svenska kanonkulor, härstammande från Königsmarcks beskjutning av Prag den 15 och 16 juli 1648.

42. Krucifixet på Karlsbrücke i Prag. I medlet av juli 1648 stodo svenskarna under Königsmarck utanför Prag. Den hetaste striden utkämpades på Karlsbrücke. Under skottväxlingen träffades Kristusbilden å korset av en svensk kula, som avslet bildens huvud. Efter stridens slut tillvaratogs detta huvud. Bilden har senare försetts med ett nytt huvud. Denna episod har av katolikerna förevigats i ett flertal tavlor och bilder.

43. Det av en svensk kula nedskjutna Kristushuvudet å Karlsbrücke i Prag (se föregående). Kristusbildens huvud förvaras i universitetets i Prag seminarium.

44. Drottning Kristinas gravmonument i Peterskyrkan i Rom.

45. I järnporten till Mediceernas palats i Rom synes ett märke efter en kanonkula, vilken drottning Kristina själv skall ha avskjutit från S. Angelo.

46. Porta magica i Rom. Enligt legenden skall drottning Kristina, när hon i Rom sysselsatte sig med guldmakeri, ha låtit inrista trollformler i porten, som därav fått sitt namn.

47. Dianagalleriet i slottet Fontainebleau. Till vänster den ringskjorta, som drottning Kristinas privatsekreterare markisen Monaldeschi bar, då han på hennes order mördades den 10 november 1657 av några av hennes förtrogna.

48. Monaldeschis ringskjorta och värja. Skjortan har hål efter hugg och stötar.

49. Epitafium i klostret Saint Germain-des-Prés i Paris över konung Casimir av Polen, »Sveciae Rex». I graven ligger endast hjärtat, kroppen vilar i Warschau.

50. Svenska kyrkan i Wilmington, uppförd 1698. Runt kyrkan ligga hundratals amerikasvenskar begravna.

51. Ett minne från Stettins svenska tid, en i Jacobikyrkan i Stettin förvarad vapensköld med svenska och pommerska vapnen.

52. Slottet i Altranstädt, beläget mellan Leipzig och Lützen. Bekant för den fred som därstädes slöts den 14 september 1706 mellan Karl XII och August av Polen.

53. Salen i Altranstädt, där freden undertecknades.
54. Karl XII:s minnessten å slottsgården i Altranstädt, rest till minne av fördraget mellan Karl XII och Josef I.
55. Karl XII:s residens i Stralsund (se sid. 9). På väggen synes en porträttmedaljong av konungen.
56. Karl XII-stenen i Stralsund. Stenen har förut tjänstgjort som bänk i ett av stadens befästningstorn och på den har Karl XII vilat. Nu är stenen insatt i en mur och skyddad av ett järngaller.
57. Karl XII:s matbord vid Gross-Stresow på Rügen. Konung Karl har vid marschen till Gross-Stresow rastat på denna plats och det plana stenblocket användes av honom såsom middagsbord.
58. Preussisk segerkolonn vid Neuenkamp på Rügen, upprest med anledning av kurfursten Friedrich Wilhelms landstigning 1715, då svenskarna blevo slagna och fördrivna.
59. Preussisk segerkolonn vid Gross-Strelitz på Rügen, upprest till minne av den blodiga striden den 4 november 1715, då svenskarna blevo slagna av danskar och preussare.
60. Karl XII:s baneplats vid Fredrikshald (se sid. 11).
61. Svenska arméns minnesvård vid Karl XII:s baneplats vid Fredrikshald. Monumentet upprestes år 1860.
62. Minnessten upprest av norrmännen på den plats, där Karl XII:s sista fälthydda stod under striderna vid Fredrikshald 1718.
63. Minnessten upprest av norrmännen på den plats, till vilken de närmast fästningen uppförda svenska löpgravarna sträckte sig. Konungen stupade några steg från denna plats.
64. Tyghuset i Stade, beläget vid Pferdemarkt, prytt med Karl XII:s namnchiffer.
65. Portalen till tyghuset i Stade.
66. Ett spannmålsmagasin i Stade med Karl XII:s namnchiffer på gavelpartiet.
67. Portal i Wismar med Karl XII:s namnchiffer.
68. Schwedenstein i Wismar, upprest 1903 till minne av stadens definitiva övergång i tysk ägo. Wismar har som bekant tillhört Sverige.
69. Alter Schwede i Wismar.
70. Det forna svenska tyghuset i Wismar.

71. Den forna svenska högvakten i Wismar.

72. Schwedenkopf, så kallas tvenne i Wismars hamninlopp befintliga sjömärken.

73. Karl Vilhelm Sparres epitafium i lutherska kyrkan i Haag. Sparre var general i de förenade nederländernas armé.

74. Gustav Bergs grav på herrnhutiska kyrkogården i Zeyst i Holland.

75. Artedis minnessten i Amsterdams zoologiska trädgård (se sid. 10).

76. Karl Vilhelm Scheeles hus i Stralsund. Den berömde kemisten föddes här 1742. Hans porträttrelief finnes på väggen.

77. Linnéstatyn i Liverpool, upprest 1899.

78. Linnés byst i trädgården å godset Hartecamp i Holland, där Linné vistades en kortare tid.

79. Linnébysten i Christchurch på Nya Zeeland.

80. Linnébysten i Breslaus botaniska trädgård, avtäckt 1871.

81. Amerikasvenska sångare vid Linnéstatyn i Chicago.

82. Det hus i Rom, Palazzo Giraud, i vilket den första evangelisk-lutherska gudstjänst hållits i påvedömets huvudstad. Detta skedde 1784 vid Gustav III:s besö påvestaden.

83. Kjernanders kyrka i Kalkutta. Johan Zakarias Kjernander, född 1710 i Östergötland, var den första protestantiska missionären i Indien. Han dog 1799.

84. Kjernanders grav å Old Park Street Cemetery i Kalkutta.

85. Furst Maltes av Putbus staty i slottsparken i Putbus, Rügen. Han var den siste, som av Sveriges konung förlänades furstetitel, år 1807. Malte av Putbus var svenske kronprinsen Karl Johans adjutant i slaget vid Leipzig.

86. Gustav IV Adolfs hus i Basel. På huset har uppsatts en minnestavla med följande inskrift: »In diesem Hause wohnte vom August 1818 bis Juni 1824 Gustav IV König von Schweden». (I detta hus bodde från augusti 1818 till juni 1824 Gustav IV, konung av Sverige).

87. Johan Hedenborgs grav i Florens. Hedenborg var naturforskare och forskningsresande, född 1787 i Östergötland, död 1865 i Florens.

88. Scandiaobelisken i Scandia Minnesota, upprest 1910. Inskriften säger: »Oscar Roos, Carl Fernström och August Sandahl från Vestergötland, Sverige, bosatte sig å detta hemman omkring den 18 oktober 1850 och byggde härpå det första svenska stockhuset i Minnesota. Landsmän reste vården».

89. Scandiaobelisken, detalj.

90. Målaren Karl Wahlboms grav i London på svenska begravningsplatsen. W. dog 1858.

91. C. J. L. Almqvists hus i Bremen, Seemannstrasse 7 där han, känd som »professor Westermann», avled 1866.

92. Regnells grav i Brasilien (se sid 15).

93. Jenny Linds minnestavla i Westminster Abbey (se sid. 14).

94. Händelstatyn i Halle. På notställets baksida framställes Jenny Lind såsom »den heliga Cecilia».

95. Jenny Lind som »den heliga Cecilia», detalj av föregående.

96. Skandinaviska frikårens monument i Sydafrika.

97. Sveriges bautasten i föregående monument.

98. Minnesmärke över den svenske geologen O. M. Torell i Kalkberge, Rydersdorf nära Berlin.

99. John A. Johnsons staty i S:t Paul (se sid. 14).

100. J. A. Enanders grav på kyrkogården Oak Hill i Chicago (se sid. 13).

101. Svenska monumentet på Pultavas slagfält, n. ö. om Pobivanka. Bautastenen restes år 1909.

102. Det ryska monumentet på Pultavas slagfält. Monumentet är av ryssarna rest på den av dem med orätt så kallade svenska graven.

103. Bild från protestantiska kyrkogården i Rom invid Cestiuspyramiden

Finlandssvenskarna.

En stor del av den rikssvenska nationen äger ytterst oklara begrepp om de två nationaliteter, vilka bygga och bo i vårt gamla broderland Finland. Skandinaviens främste fornforskare, professor O. Montelius, har med stöd av historiska, språkliga och arkeologiska forskningar påvisat, att svensk befolkning varit bosatt i Finland sedan fem tusen år och att

dess urhem legat i mellersta Sverige. En starkare svensk inflyttning till Finland skedde under vikingafärderna österut. Att Finlands nu levande svenska befolkning till sina huvuddelar härstammar från dessa rikssvenskar, torde därför vara obestridligt. Genom flera sekler hava svenskarna i Finland bevarat sin ras, sin kultur och sitt svenska språk. Finlands svenskar äro sålunda icke finnar.

Den historiskt bofasta svenska befolkningen i Finland räknar i våra dagar bortåt 400,000 personer. Dessa bo på en ytvidd, omfattande 15,700 kv.-km. eller ett område av samma storlek som Göteborgs och Bohus län, Gottlands län, Blekinge län och Hallands län sammanlagt.

Det svenska bosättningsområdet i Finland sträcker sig från Signilskär på Ålands västkust genom en rad av kustsocknar med rik skärgård ända fram till Kymmene älv i östra Nyland, en sträcka omkring 40 mil lång. Befolkningen är till största delen oblandat svensk. Detta är Åland, Åboland och Nyland. Av städerna äro Mariehamn, Ekenäs, Hangö, Borgå och Lovisa till övervägande del svenska. Uppe i norra Finland vid Bottenhavets kust hava vi Österbotten med dess stolta, manliga och frihetsälskande svenska befolkning. Det svenska bosättningsområdet — där en 25 mil lång sammanhängande sträcka och omkring 3 mil djup — börjar vid Sideby udde i söder och sträcker sig upp till Gamla Karleby i norr. I Nyland och Österbotten bo i vartdera landskapet ungefär 100,000 svenskar av ren allmogestam. I skärgårdarna bo omkring 50,000 svenskar. Den övriga svenska befolkningen är bosatt i städerna eller spridd på finskt bosättningsområde. De av svenska befolkningen bebodda socknarna äro i *Nyland:* Pyttis, Strömfors, Lappträsk, Pärnå, Liljendal, Mörskom, Borgå, Sibbo, Tusby, Hälsinge, Esbo, Kyrkslätt, Sjundeå, Ingå, Lojo, Karislojo, Degerby, Karis, Snappertuna, Östersundom, Ekenäs, Pojo, Bromarv, Finnby, Tenala, Svartå; i *Åboland:* Västanfjärd, Kimito, Dragsfjärd, Hitis, Nagu, Pargas, Korpo, Brändö, Korsnäs, Houtskär, Iniö; på *Åland:* Kumlinge, Kökar, Föglö, Vårdö, Saltvik, Sund, Lumparland, Lemland, Jomala, Sottunga, Finström, Geta, Eckerö, Hammarland; i *Österbotten:* Sideby, Lappfjärd, Kristinestad, Närpes, Övermark, Pörtom, Korsnäs, Petalaks, Malax, Solv, Bergö, Mustasaari, Replot, Björkö, Kvevlax, Vörå, Oravais, Maxmo, Munsala, Jeppo, Purmo, Esse, Pedersöre, Nykarleby, Terijärv, Nedervetil, Kronoby, Larsmo, Gamlakarleby.

År 1809 skildes Finlands och Sveriges öden åt av våldets makt och ett sexhundraårigt vapenbrödraskap upplöstes. Under 1800-talets förra hälft levde svenskar och finnar i frid och endräkt vid varandras sida. Så föddes den finska nationalismen, som snart hotade förkväva det svenska nationalmedvetandet, vilket ännu icke vaknat. Men hövdingar stodo upp bland de svenska och kallade folket samman. Med stolthet må vi här minnas namnen A. O. Freudenthal och C. G. Estlander.

Vad Finlands svenskar åstadkommit i litteratur och vetenskap har haft den största betydelse för landets kultur i sin helhet. Vi nämna blott den fullödigaste representanten, skaldekonungen Johan Ludvig Runeberg, den svenska litteraturens främste och Finlands nationalskald. Tack vare den fosterländska anda, som Runeberg skapat, har Finlands folk i sin helhet flera gånger räddats från undergång. Under det ryska förtryckets svåraste år gingo de svenska främst i kampen.

Stark är den väckelse, som de senaste årens händelser fört med sig i Svenskfinland. För att värna om sitt språk och sin kultur ha finlandssvenskarna bl. a. upprättat en rent svensk högskola, Åbo akademi.

Det svenska bildningsarbetet i Finland måste skattas synnerligen högt. År 1920 funnos i Svenskfinland 451 högre, 282 lägre och 26 ambulatoriska folkskolor. De högre svenska läroverken äro 43. De svenska folkhögskolorna äro 14, de svenska arbetareinstituten 8. Av studentnationerna äro 3 rent svenska. Sina studier kunna svenska studenter bedriva, utom vid Åbo akademi, vid universitetet i Hälsingfors och vid Tekniska högskolan i samma stad. För den högre svenska undervisningen i ekonomiska ämnen finnes ett Högre svenskt handelsläroverk i Hälsingfors.

Bland kulturella svenska sammanslutningar må nämnas föreningen "Svenska folkskolans vänner", stiftad år 1882, vidare "Svenska litteratursällskapet i Finland" av år 1885, föreningen "Brage" av år 1906, "Samfundet folkhälsan i svenska Finland" av år 1921.

Svenska litteratursällskapet har i sin vård den s. k. Svenska kulturfonden, som bildats av donationer från varmhjärtade finlandssvenskar.

Den svenska ungdomsrörelsen i Finland är synnerligen livaktig. Antalet ungdomsföreningar uppgår till ungefär 230,

förenade till fyra ungdomsförbund: Nylands, Åbolands, Ålands och Svenska Österbottens. Vidare må nämnas "Svenska kvinnoförbundet", "A.-B. Svenska småbruk och egna hem", "Svenska andelsförbundet", "Finlands svenska nykterhetsförbund" m. fl. Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet äger i Finland över ett tiotal lokalavdelningar, den största — "Östsvensk samling" i Helsingfors — räknar omkring 3,000 medlemmar.

Under år 1922 utgavs i Finland 23 svenska politiska tidningar och 80 tidskrifter.

Svenskfinland äger för närvarande många framstående skalder och författare, vilkas namn vunnit ära och berömmelse utanför landets gränser, såsom Mikael Lybeck, Arvid Mörne, Jacob Tegengren, Jarl Hemmer, Ernst V. Knape, Alex Slotte, Nino Runeberg, Ragnar Ekelund, Hjalmar Procopé, Joel Rundt, Bertil Gripenberg, Josefina Bengts, Runar Schildt, K. E. Wichmann (Gånge Rolf) m. fl. Även inom vetenskapen kunna finlandssvenskarna uppvisa namn, vilka vunnit internationellt rykte. Icke minst på den bildande konstens område ha många i Finland av svensk stam gjort sig bemärkta; om dem här nedan.

Svenskfinlands yngste store skald, Jarl Hemmer, sjunger i en av sina tändande sånger:

"Svenskar vi äro, svenskar vi förbli.
Härliga lösen, vad gömmes ej däri."

R. F.

RUM 3 och 4.

Utställningarna av konst, konstindustri och konsthantverk göra icke anspråk på fullständighet i den meningen, att de skulle visa alla nutida riktningar inom konsten och dess gränsområden i Svenskfinland. Men de kunna sägas rymma representativa föremål; ingen betydande yttring av konstnärligt skapande är uteglömd. Den på svenska under 1922 i Finland tryckta skönlitteraturen (rum 4, n:r 142) borde kompletteras med all vetenskaplig, religiös och läroboks-litteratur med samma betingelser för att göra den överraskande stora samlingen fullständig. Arkitekturen saknas visserligen men den finnes representerad ej långt ifrån, på stadsplaneutställningen.

Den samling konstverk som här utställes visar, att de målare och skulptörer i Finland, som äro av svensk stam visserligen följt de internationella moderna riktningarna, men att de dock bevarat sin egenart och åstadkommit personliga verk. Sida vid sida med modernism, allvarligt skildrande eller fantastiskt fabulerande, står nyktert naturbetraktande.

För att få bilden av finlandssvenska målares verksamhet fullständigare, bör man studera den finländska avdelningen i konsthallen vid Götaplatsen.

Konsthantverket och konstindustrien äro starkt beroende av det inhemska, isynnerhet gäller detta textilkonsten. En blick på den vackra samlingen ryor i rum 5 och 7 säger oss, att den märgfulla fasthet som osvikligt kännetecknar dessa täckens komposition icke försvagats genom tiderna.

Bokhantverket (rum 4, n:r 124, montern) äger svenskt kynne och står, tekniskt och konstnärligt, i nivå med det bästa som nu åstadkommes.

E. L.

MÅLNING.

(Där intet annat säges tillhöra arbetena kontnärerna själva.)

Bengts, Carl, f. 1876.

1. Interiör från bondstuga.
2. Gård i Närpes. Tillh. Föreningen Brage, Hälsingfors.

Collin, Markus, f. 1882.

3. Marknadsbild, 1922.
4. Måltid, 1919.

Ekelund, Ragnar, f. 1892.

5. Motiv från Kangasniemi.
6. Motiv från en fransk by.

Frosterus-Segerstråhle, Johanna, f. 1867.

7. Damporträtt, 1923, pastell.

Glad, Rudi.

8. Bondgård, 1919.
9. Morgondis, 1911.

Grahn, Hjalmar.

10. Gumma vid fönstret, 1919.
11. Byväg.

Grönbärj, Herman.

12. Elegi.

von Hausen, Werner, f. 1870.

13. Interiör, 1921.
14. Nature morte, 1921.

Holmberg, Ragni.

15. Insjö.
16. Nature morte.

Ingelius, Karl, f. 1885.

17. Skogsmotiv från Kimito, 1923.
18. Landskap från Kimito, 1922.

Jankes, Emil.

19. Porträttstudie, 1922.
20. Nature morte, 1915.

Laurén, Per Åke, f. 1879.

21. Den gamla kvarnen i Charenton, 1920.
22. Landskap, Rollenboise.

Munsterhjelm, Ali, f. 1873.

23. Hamnbild från Melbourne, 1919.

Bertel-Nordström, Erik, f. 1884.

24. Motiv från Stockholm, 1918.
25. Clown.

Nyberg, Hjördis.

26. Strandmotiv från Biscayabukten, 1921.
27. Vårskymning, 1923.

Roos, Evert.

28. Motiv från Borgå, 1921.

Rosenberg, Valle, f. 1891, d. 1919.

29. Damporträtt, 1913.
30. Stadsmotiv, 1913.
31. Flicka.
32. Pierrot I, 1913, tusch och akvarell.
33. Pierrot II, 1913, » » »
34. Pierrot III, 1913, » » »

Tillh. herr Arnberg, »Aino», Hälsingfors.

Schjerfbeck, Heléne, f. 1862.

35. Sångerska, 1917.
36. Skiss till »Familjesmycket».

Segerstråhle, Lennart.

37. Kråkornas gravsång, 1921.
38. Lurande räv, 1922.
39. Örn på huk, 1923.

Simberg, Hugo, f. 1873, d. 1917.

40. Flicka med schal, 1903.
Tillh. d:r K. Hedman, Vasa.

Thilén, Ada.

41. Renberget från Totten Åre, tempera.
42. Sol efter regn, 1914, tempera.

Tigerstedt, G.

43. Salome, 1922, blyerts och kritor.
44. Brädspelare, 1922, akvarell.

Törnvall-Collin, Eva.

45. Självporträtt, 1922.

Ungern, Ragnar, f. 1885.

46. Byväg, 1921.
47. Moln, 1920.

Wasastjerna, Torsten.

48. Interiör, 1913.
49. Sommarmoln.

Wiik, Maria, f. 1853.

50. Självporträtt, 1917.

Westerholm, Viktor, f. 1860, d. 1919.

51. Porträtt av museiintendenten Walter von Konow, Tillh. Åbo historiska museum, Åbo.
52. Afton.
Privat ägo, Hälsingfors.
53. Skogssjö.
Tillh. d:r K. Hedman, Vasa.

Åström, Werner, f. 1885.

54. I arbete, 1917.
Tillh. d:r K. Hedman, Vasa.

ETSNING, TECKNING.

Bengts, Carl, f. 1876.

55. Interiör från bondstuga, 1908, etsning.
Tuschteckningar:
56. Låftbyggnad i Brattnäs, Pargas, 1908.
57. Vikmans stuga, Pargas, 1908.
58. Norras Brattnäs, Pargas, 1908.
59. Spannmålsbod i Pargas, 1908.
60. Interiör från gård i Närpes.
61. Gård i Sibbo.
62. Interiör från gård i Närpes, 1911.
Tillh. Föreningen Brage, Hälsingfors.

Flodin-Laitinen, Hilda, f. 1877.

Etsningar:
63. Karelsk spis, 1908.
64. Impi och Peikko, skogsodjur som leva av jungfrublod, 1920.
65. Den tomma vaggan, ur serien »Döden och vi», 1920.
66. Döden på kyrkogården, ur serien »Döden och vi».
67. Bedjande flicka, 1919.
68. Skörd i Bretagne, 1905.

Hammarström-Jansson, Signe, f. 1882.

Tuschteckningar:
69—81. Karikatyrer.

SKULPTUR.

Gyldén, Eva.

82. En samling kaméer.

Jansson, Viktor, f. 1886.

83. Kvinnotorso, 1923.
84. Manligt huvud.

Munsterhjelm, John, f. 1879.

85. En samling präglade medaljer.

Qvist, Gerda.

86. En samling gjutna medaljer.

Vallgren, Ville, f. 1855.

87—121 i terracotta, brända av konstnären själv.

87. Förbundet.
88. Dubbel sorg.
89. Flora.
90. Hösten.
91. Svalorna komma.
92. Blomstervas.
93. Mot framtiden.
94. Skiss till gravmonument
95. Vid S. Petrus' port.
96. Sorg.
97. Evig sorg.
98. I min örtagård.
99. Eva.
100. Uppståndelsen.
101. Prinsessan på rosor.
102. Sömnblomman.
103. Tröst.
104. Ängelns tröst.
105. Vårens triumf.
106. Gråterska.
107. Danserska.
108. Ängelns tröst.
109. Vinflaska.
110. Poetens dröm.
111. Tårflaska.

112. Blomstervas.
113. Uppståndelse.
114. Nationalsorg.
115. Uppståndelse.
116. Tårflaska.
117. Kärleken till idealet. Skiss till springbrunn.
118. Evig vår.
119. Änglar hålla vakt.
120. Askurna.
121. Begravning..

Vallgren, Vivi.

122. Vid rampen, brons.
123. Turkisk danserska, brons.

KONSTINDUSTRI, KONSTHANTVERK, TEXTILIER.

124. En monter med prov på boktryck och bokband från Frenckellska tryckeri A.-B. (firman grundlagd i Åbo 1642), Mercators tryckeri A.-B., Simelii arvingars tryckeri A.-B., tryckeri A.-B. C. F. Tilgman, Holger Schildts förlag, Söderström & Co:s förlags A.-B., samtliga i Hälsingfors.
125. Monter med keramik av Anna Dahlbeck, Elinor Granlund, E. Juselius, Ingegerd Sundman, Gerda Thesleff (»Arabia»), Hälsingfors.
126. En samling kompositionsritningar utförda av elever vid Centralskolan för konstflit, Hälsingfors.

TEXTILIER.

127. Hårgarnsmatta.
128. Rya.
129. Rya.

127—128 komp. av Margaretha Ahlstedt.

130. Hårgarnsmatta.

Komp. av Ingegerd Eklund.

131—132. Draperier.
133—134. Möbeltyg.

131—134 komp. av Valborg Madsén.

135. Rya.
Komp. av Lina Palmgren.
136. Hårgarnsmatta.
Komp. av Greta Strandberg.
137. Hårgarnsmatta.
138. Hårgarnsmatta.
139. Rya.
140. Flammig ornamentsvävnad.
137—140 komp. av Karin Vikstedt.
141. Möbeltyg.

SKÖNLITTERATUR.

142. På hyllorna äro de flesta under 1922 i Finland på svenskt språk tryckta skönlitterära arbeten uppställda. Samlingen har icke kunnat göras fullständig, men den ger dock en god bild av, hur mycket som på ett år på svenskt språk tryckes i Finland. Den mera speciella vetenskapliga litteraturen är icke företrädd. Finlandssvenska tidningar äro uppsatta i rum 9, n:r 16.

RUM 5.

Hel och osöndrad står i stort sett den fäderneärvda svenska bondekulturen i Finland. Den nya tidens anspråk på nya bruksföremål och mobilier är det icke alltid möjligt — eller lämpligt — att väja för. Men det för stugan karakteristiska och det för dess invånare personliga har den om sin självständighet måne svenske bonden i Österbotten, Nyland, Åboland och på Åland vetat att hålla på. I Österbotten ser man tydligt detta i en detalj: De nutida pinnmöblerna och annat i stil med dem äro placerade i »bakkammaren», visserligen ett helgdagsrum, men dock icke »stugan», dagligkammaren, där man bor, arbetar och äter; i detta sistnämnda rum vill man trivas och inredningen är därför konservativ. Det gamla får stå kvar eller förnyas i traditionsbunden stil.

De fyra finlandssvenska landskapens möbler, vävnader etc. kunna ganska väl skiljas åt genom speciella särdrag. Vävnadsredskapen äro i det avseendet talande. Rullsto-

larna från Åboland (n:r 80, 81) äro rikt skulpterade, som kungakronor, de från Österbotten (n:r 82—84) äro platt snidade, som broderier, den från Nyland (n:r 85) — om man nu skall döma efter ett exemplar, men annat talar för detsamma — är fattigt enkel i utsmyckningen. Ett studium av linfästena ger samma resultat: De österbottniska äro broderade, de åboländska skulpterade, de nyländska med sparsam, färgfattig dekor. Likheterna med Sveriges allmogekultur gå i stort taget parallellt, d. v. s. Österbotten och Norrland, södra Finland — med Åland — och Mälarlandskapen korrespondera. Den åländska ögruppens stugbohag etc. (rum 6) är delvis något rikare i utsmyckningen än Nylands, vars allmogeföremål ha vissa likheter med Estlands (rum 8).

Om Åbolands och Nylands rika svenskkultur på 1700-talet och in på 1800-talet vittna de bilder från herrgårdar och slott som utställas i rum 7, n:r 11, 12, och modellen av Sarvlax' herresäte. Huvudsakligen nyländska broderier äro exponerade i n:r 87 (väggmontern).

E. L.

B. M = Borgå museum; K. B. M. = Kyrkslätts bygdemuseum; S. B. M. = N. O. Janssons bygdemuseum, Sagalund, Kimito; Å. H. M. = Åbo historiska museum.

Möbler från Åboland.

1. Hörnskåp, 1800-talets förra hälft. Å. H. M. *2.* Stol, 1800-talets början. Å. H. M.

Möbler från Nyland.

3. Stol, omkr. 1800. K. B. M. *4.* Gungstol, 1800-talets mitt. K. B. M. *5.* Kista, dat. 1803. K. B. M. Vävnaderna i kistan från Österb., nutida. *6.* Nyckelskåp, 1800-talets mitt. K. B. M. *7.* Vagga, 1800-talets början. K. B. M. *8.* Snedklaffskrin, dat. 1839. K. B. M.

Möbler från Österbotten (Björkö, Replot s:n).

9. Innersäng, dat. 1880. Bolstret i den nedre sängplatsen är täckt med en svart-, grön- och vitrandig »vepa»; överlakanet är ett franslakan; på detta ligger ett »pollatäcke» i samma färger som »fållåtan», förlåten, den på en käpp hängande gardinen, samt den fastspikade veckade kappan, svart- rödrutig vävnad. Den övre sängplatsen

har också vepa, franslakan och pollatäcke. Kuddar, »höjanden», hyenden, finnas vanligen två à tre stycken med spetsisättningar. I porslinshyllan ovan ugnsskåpet vid fotändan av sängen finns ryskt porslin i de båda översta facken, finländskt i de båda nedersta. *10.* Dörrsäng med snedklaffbyrå, dat. 1872. Nedre sängplatsen: Svart- rosa- brandgulrandig vepa, spetslakan, rödtäcke, fållåtan med kappa; övre sängplatsen lika innersängens. *11.* Storskåp, omkr. 1880. I detta förvaras enklare porslin och en del kökskärl. *12.* Byråskåp, dat. 1871, ofta byggt i vinkel för hörn, »vinkelskåp». Här förvaras verktyg o. a. *13.* Golvur, »klockskåp», 1800-talets förra hälft, omålat i senare tid. *14.* Matbord, omkr. 1880. *15.* Bänk, omkr. 1880. *16, 17.* Stolar, dat 1906. *18.* Bänk med ryggstöd, »soffa», omkr. 1880. *19.* Väggskåp, 1800-talets förra hälft, ommålat i senare tid. *20.* Porslinshylla, 1800-talets förra hälft.

Husgeråd och andra bruksföremål.

21—24. Ostformar av trä, dat. resp. 1773, 1777 och 1812, en odat., Nyl. *25.* Kaffeburk, flätad av halm, Nyl. *26-28.* Fat av lergods, Nyl. *29.* Sparbössa av lergods, 1800-talets senare hälft, Nyl. *30.* Piphuvud av lergods, 1890-talet, Nyl. 21—30 tillh. K. B. M. *31.* 9 träskedar, skurna 1900, Österb. *32.* Fiskfat av trä, Österb. *33, 34.* Stakar av järn, smidda 1922 av Lisa Frost, Närpes, Österb. *35, 36.* Lampetter av bleckplåt och glas tillv. 1922 av Amanda Ivars, Lappfjärd, Österb.

Körredskap.

37, 38. Bogträn, selbågar och rankbågar. Österb. *39.* Skogskälke, modell, Österb. — På väggen fot. av »Gumma och gubbe vid plog», »Gumma drar sladd» och »Gubbe drar årder», Nyl.

Fiskredskap.

40. Gäddryssja, modell. Vanlig i den åländska skärgården, där gäddfisket är betydande. *41.* Braxenryssja, modell, Nyl. *42.* Strömmingsryssja, modell. Bragden består av följande delar: Den egentliga ryssjan, längd 9—11 m., två krokarmar, varderas längd 30—45 m., landarmens längd 70—100m. Replot, Österb. *43.* Landryss-

ja. Användes vid fjällfiskfångst. Replot, Österb. *44.* Ringelnot, modell. Användes vid fjällfiskfångst i skärgården. Replot, Österb. *45-47.* Modeller till fiskemotorbåtar. Nyl. *48.* Nättjuga, »nottjuvo», för nätbindning, Nyl. K. B. M. — Fot. visa, hur dylikt arbete utföres. Se även nät samt båtmodeller i rum 6!

Sälskytteredskap.

49. Sälbössa med kulform, vilande på ett gaffelformigt stöd, »iskugan». *50.* Sälbössa med lodform. *51.* Kruthorn. *52.* Kälke. *53.* Skärm av på träram spänd vit väv, »kräkansjul». *54.* Kikare. *55.* Sälpik. *56.* Sälbärgare. *57.* Sälkrok. *58.* Säljärn. 49-58 Kökar, Åland. — En fot. visar sälskytt i verksamhet, iklädd vit »kräkanblus», vit mössa och vita vantar. — *59.* Fälbåt, modell. Båtens längd 28—30 fot, bredd 8—9 fot. Farkosten skjutes av fälmännen fram över isen eller bland isflaken; komna till sälarnas uppehållsort, närma sig skyttarna bytet på en s. k. rännstång. Denna tjocka skida, som är 4 m. lång, har framtill en skärm av vitt tyg, som skyddar fälmannen från att upptäckas (jfr n:r 53). *60.* Förningsask, »fälskrin», med flera årtal från 1700-talets förra hälft, medföres av sälskyttar. Österb.

Textilredskap.

61. Linhäckla, dat. 1797, Nyl. (jfr fot. i kistan.) K. B. M. *62.* Linborste, Nyl. K. B. M. *63.* Borste för klistring av garn, Nyl. K. B. M. *64-67.* Linfästen från Åboland, tre dat. resp. 1782, 1856 och 1866, en odat. Å. H. M. *68-73.* Linfästen från Österbotten, tre dat. resp. 1783, 1854 och 1875, tre odat; 1800-talets senare hälft. *74, 75.* Linfästen från Nyland, 1800-talets senare hälft. K. B. M. *76.* Härvel, dat. 1829, Nyl. K. B. M. *77.* Nystfot, Nyl. K. B. M. *78.* »Kräntjo», för blår, Österb. *79.* Rullsticka, Österb. *80, 81.* Rullstolar från Åboland, dat. resp. 1814 och 1823. Å. H. M. *82-84.* Rullstolar från Österbotten, en dat. 1850, två odat., omkr. 1850. *85.* Rullstol från Nyland med en ursprungl. rullsticka av järn och en icke tillhörande sticka av trä, 1800-talets senare hälft. K. B. M. *86.* Mangelbräde, dat. 1779, med kavel, Nyl.

Textilier.

87. Väggmonter med broderade märkdukar, dukatbörsar och sedelböcker, 1800-talets början och mitt, Nyl. B. M. *88-91.* Märkdukar, inramade, dat. resp. 1841, 1841, 1842 och 1857. *92.* Täcke i flossateknik, »rya», dat. (17) 88. Å. H. M. *93.* Rya, dat. 1792. Å. H. M. *94.* Rya, omkr. 1800. Åbol. S. B. M. *95.* Rya, omkr. 1800, Åbol. S. B. M. *96.* Rya, dat. 1805, Nyl. K. B. M. *97.* Rya, dat. 1821, Österb. Å. H. M. (Se även ryor i rum 6, n:r 1, 2, rum 7, n:r 27—33 och rum 9, n:r 1—3. *98.* Väggmonter med brudtömmar, resbälten (till respälsar), hängslen, strumpor och strumpeband, nutida arbete, Nyl., Österb. *99.* Väggmonter med kjolar och huvuddukar, nutida arbete, Österb. (Se även vävnaderna i kistan, n:r 5, samt sängutrustningarna, n:r 9 och 10).

Smycken (Österb.)

100. Brudkrona av silver överklädd med pappersblommor, pärlor etc. *101-103.* Brudkronor av silver. *104.* Kedja av silver. *105.* Kedja med urnycklar, silver. *106.* Klockkedja av silver. *107.* Örringar av silver. 100—107 tillh. d:r K. Hedman, Vasa. *108, 109.* Kedjor av pärlor. *110, 111.* Bälten av mässing. 108—111 tillh. Fören. Brage, Hälsingfors.

RUM 6

(ingång från rum 9).

Rum 6 är inrett som åländsk bondstuga från 1800-talets senare årtionden (uppställningen av materialet är utförd av folkhögskolläraren V. Eker, Åland). På öarna i den åländska skärgården finner man ännu stuginredningar av denna typ bevarade. Bohag och bruksföremål gå i arv och vårdas. Allt mer och mer ha dock även här hemmagjorda träkärl fått vika för nutida metall-, emalj- och porslinskärl och spånadsredskapen brukas nu mera sällsynt; köptyget är lätt åtkomligt. Stugans totala interiör med öppen spis, högsängar, stora skåp och väggfasta bänkar bevaras lyckligtvis ännu flerstädes. Exteriören och belägenheten synas på den modell av åländsk bondgård från 1870-talet, som finns i rum 7, n:r 26. Gårds-

planen framför stugan är på tre sidor kringbyggd av ladugården. Runt om ligga mjölkvarn, sågkvarn, ria, smedja, sjöbodar etc.

1. Rya, 1860-talet. *2.* Rya, 1800-talet. *3.* Trasmatta. *4.* Fiskebåt, modell, Föglö. *6.* Vad- och fisksump. *7.* Strömmingsnot, modell. *8.* Parvagn, modell. *9.* Ålandskärra, modell. *10.* Släde, modell. *11.* Midsommarstång, modell. *12.* Självporträtt av den åländske målaren Emanuel Jansson (1846—1874), olja på duk. *13.* Porträtt av ålänningen professor Georg August Wallin (1811—1852) »den förste europé, som kysst den heliga stenen i Mekka», blyertsteckn. — Div. fot. och tabeller på väggarna i »förstugan». Se även fot. i rum 7, n:r 18!

RUM 7.

1. Kartor och statistik visande den svensktalande befolkningens i Finland utbredning. *2.* Statistik över emigration, läroanstalter, moderpremiering. *3.* Statistik över industri i Svenskfinland. *4, 5.* Fot. från Åbo och Åbo akademi, en del akademiskt tryck. *6.* Åbo akademis donatorer. *7, 8.* Bilder och statistik från svenska sektionen vid Hälsingfors universitet samt från svenska nationsföreningar därstädes. *9.* Svenska kulturpersonligheter i Finland under 1600—1800-talen. *10.* Svenska författare i Finland i våra dagar. *11, 12.* Herrgårdar, slott, kyrkor, fot. *13.* Åbo svenska teater. *14.* Högre och lägre skolor. *15.* Ungdomsföreningar. *16.* Industri. *17—19.* Bilder från Nyland, Österbotten, Åland. *20.* Folktyper från Åboland, Nyland, Österbotten. *21.* Pedersöre kyrka, Österb., modell. Enligt traditionen byggdes kyrkan 1249, ombyggdes till korskyrka 1787—1795. *22.* Sarvlax' herresäte, Nyl., modell. Godset har tillhört ätterna Creutz och von Morian och tillhör nu ätten von Born. Nuvarande huvudbyggnad torde ha påbörjats 1639. *23.* Hertonäs museiområde, Nyl., modell. Området, c:a 15 har, jämte däråt uppförda byggnader är av arvingarna till förre ägaren av gården, avlidna lantbruksrådet J. B. Bergbom, skänkt till föreningen »Svenska odlingens vänner» i Hälsinge, som där skall upprätta ett friluftsmuseum. *24.* Östra Nylands folkhögskola, mo-

dell. *25.* Ljungheda ungdomsförenings hus, Nyl., modell. *26.* Åländsk bondgård på 1870-talet, modell (jfr inredningen till rum 6, sid. 36!). *27.* Rya, dat. 1731. *28.* Rya, 1700-talets senare hälft. *29.* Rya, 1700-talets senare hälft. *30.* Rya, dat. 1807. *31.* Rya, dat. 1816. *32.* Rya, dat. 1817. *33.* Rya, dat. 1817. 27—33 tillh. B. M.

Estlandssvenskarna.

Hur länge det funnits en svensk befolkning i de estländska kusttrakterna är icke känt. Åtskilliga bevis för samfärdsel mellan östra och västra Östersjökusterna under förhistorisk tid finnas, men huruvida redan då en svensk kolonisation ägt rum i Estland, huruvida den utgått direkt från Sverige eller från svenska bygder i Finland samt vilken omfattning den från början haft, allt detta är frågor, som vi ännu icke kunna besvara. Det är först under medeltiden som vi börja få spår av svensk befolkning på detta område. Svenskar leva då, utom i städer som Reval och Hapsal, huvudsakligen på öarna utanför Estlands norra och västra kuster samt på den lilla Runö ute i Rigaviken, men saknades ej heller helt på fastlandet i närheten av dessa öar.

I stort sett är deras fördelning ännu i dag densamma, om man undantar det viktiga faktum, att deras utbredningsområde väsentligt minskats. I gamla tider fanns det svenska byar bl. a. på Ösel, där de nu helt saknas. På det stora Dagö levde en rätt betydande svensk befolkning, vilken först år 1781 på grund av en kejserlig rysk ukas flyttade till Sydryssland, varest den grundlade den ännu existerande kolonien Gammalsvenskby.

Antalet estlandssvenskar, som på 1600-talet torde ha uppgått till 12,000, beräknas nu vara mellan 7,000 och 8,000. Deras antal, som en tid sjönk på grund av det överhandtagande estniska inflytandet, synes numera ha stadgat sig.

Estlands svenskar äro till övervägande grad bönder men bedriva därjämte rätt mycket fiske. Runöborna ägna mycken tid åt säljakten, som ger dem deras enda bytesvara, späcket, På fastlandet inom socknarna Nuckö, Rickholts, Wichterpal och Korkis, samt på Ormsö, där huvudmassan bor av svenskar, ha de i regel varit torpare eller arrendebönder på de

stora godsen. Först sedan revolutionen 1918 äro de numera alla självägande. Detta har satt sin prägel på deras kultur, som i mycket bär spår av det ekonomiska och sociala betryck, under vilket de levat, men som å andra sidan just härigenom kommit att bibehålla en mängd gammaldags drag av största intresse för forskningen. På andra håll ha svenskarna av gammalt rått sig själva, t. ex. på Runö, vars lilla befolkning på 270 personer utgör nästan en fristat, på Odensholm utanför Estlands NV udde och på Rågöarna utanför Baltischport. Även hos denna befolkning råder ett uråldrigt levnadssätt, vars intresse ökas därigenom, att rester av gammalt svenskt samfundsskick här bevarats i ett mera orört tillstånd. Överallt ha de ålderdomliga, rent svenska dialekterna bevarats med outrotlig seghet.

I stort sett lever den estlandssvenska befolkningen ännu i dag på naturahushållningens stadium. Det som man köper spelar en mycket liten roll jämfört med det egna arbetets produkter, och detta vare sig det gäller föda, kläder, redskap eller husgeråd. T. o. m. prydnader och njutningsmedel äro i mycket hög grad "hemmavuxna". Där de köpas, äro de av enklaste slag, enär tillgången på reda penningar under ett dylikt hushållningssystem nödvändigtvis blir mycket obetydlig. Det är en så gott som genomgående på eget arbete grundad kultur, om vilken de här utställda sakerna vittna. Enkla redskap för olika arbeten inom- och utomhus, hemslöjdade möbler och husgeråds samt de karakteristiska dräkterna från olika svenska bygder tala sitt tydliga språk om en förnöjsam och strävsam tillvaro utan många nyheter och avvikelser från det fäderneärvda. Så som estlandssvenskarna ha det levde folket i stora delar av Sverige före industrialismens genombrott och järnvägsnätets uppkomst. Kanske skall det nu icke dröja länge, innan en motsvarande förändring inträffat i Estlands svenskbygder.

Det här utställda materialet tillhör till största delen Nordiska museet, för vars räkning det insamlats av amanuensen Ernst Klein, vilken, delvis med anslag från Jubileumsutställningens utlandssvenska avdelning, besökt de svenska bygderna i Estland. En del av det utställda materialet har direkt för utställningen anskaffats genom herr Jakob Blees. De estlandssvenska föremålen ha ordnats av aman. Klein.

E. K.

RUM 8.

1. Mall att skära till skor efter, »skuamerke». *2.* Sko tillskuren, ej sydd, Runö. *3.* Sko tillskuren, delvis sydd, Runö. *4.* Sälskinn, uppspikat till rökning, Runö. *5.* Skinn från sälens bakfena, Runö, rått. *6.* Skinn uppsatta på »pack», färdigrökta, Runö. *7.* Skinn avtagna från pack, Runö. *8.* Sälskinnsskor, helflådda, garvade, Runö. *9.* Repvinda med två tvinnkrokar, »reipveiva», Runö. *10.* Tvinnkrokar, Nuckö. *11.* Kagge, användes vid havsfiske. *12.* Fiskebåt med åror, bockar, boj och andra redskap, modell. *13.* Sköttjuga, »skouthest», Runö *14—29.* Vinterutrustning för sälskyttar, Runö: *14.* Skjorta, »skiutvams»; byxor, »huit hoso»; manspäls, »mankask»; mansmössa, skinnfordrad; skinnstrumpor, »skinkapetu»; halsduk, »dvehgla»; huvudmössa, »huomyss»; hattmössa, »hattmiss»; handskar, »skinnhankul»; skor, »skrävlingar»; kniv i slida. *15.* Stake, begagnas vid isjakt på säl, »kiekstaka», Runö. *16.* Harpun med tagellina, »tåja», Runö. *17.* Sälkrok, »vikarklor», Runö. *18.* Kikare, användes vid säljakt, Runö. *19.* Tobakspung, Runö. *20.* Kälke, användes vid isjakten, Runö. *21.* Kasse, »meis», Runö. *22.* Vantar, vita, »huit hankul», Runö. *23.* Sälskinnsfordral till bössa. *24.* Kruthorn och kulpung, »kryhorn», Runö. *25.* Räffelborr, »skera», Runö. *26.* Kultång, Runö. *27.* Kulgevär, »byss», hemgjort, Runö. *28.* Kompass, »kumpas», användes vid säljakt på isen, Runö. *29.* Glasögon, »glaso», Runö. *30.* Slev, »sleiv» av trä, Runö. *31.* Krokslev, »kulp», att ösa upp surmjölken med ur förvaringskärnan. *32.* Slev av trä, Runö. *33.* Bytta med lock. *34.* Trälås, Runö. *35.* Mjölkkärl, »sormolksbitt». *36.* Blosshållare, »purkstocka». *37.* Rävsa. *38.* Kutting, »tynnol», Runö. *39.* Lie med »liärv», »lia», Runö. *40.* Liesticka, »skinu», finnes endast i Guttarnäs. *41.* Barnstol »boanstol», Runö. *42.* Liärv av äldre typ, »galfolkes lia», Runö. *43.* Skåp. *44.* Notaharp, ett numera sällsynt instrument. *45.* Zittra, »simmel», Ormsö. *46.* Lykta, Runö. *47.* Korg med fällock, »vacka». *48.* Spinnrock. *49.* Träskål. *50.* Slaga. *51.* Träflaska. *52.* Såll. *53.* Slaga, Rickholts. *54.* Rävsa för rian, »rirepsa» Ormsö. *55.* Ok, att bära vatten med etc., »rankar». *56.* Korg med lock. *57.* Lerfat, »kaos». *58.* Träske-

dar, »spoan». *59.* Matkniv, »itokni», Runö. *60.* Kräkla, »krackel», till surmjölk. *61.* Smörkärna, »smärken». *62.* Korg med grepe. *63.* Bruddräkt, Runö: Kransar, bäras tillsammans med kronan; pärlhalsband, »sipisteina»; silkeshalsduk, »rauduk»; överdel; livstycke av »kalmink», »kalminksnevle»; förkläde, »brudspäll»; brudkjol, »brudsärk»; brudkrona, »säppol»; kvinnoskor för söndagsbruk, »huit skua». *64.* Snäppare i fordral, »aderjärn», samt lerkopp för åderlåtning, »aderkaos». *65.* Docka, klädd som brud, tillh. nuvarande ägarens mormorsmor, Runö. *66.* Gossdräkt, Runö: Barnskor; pojkmössa, »pilthatt»; gosskolt, »piltkiohl». *67.* Kvinnodräkt, Nuckö: Liv, »sessat jack» (sessat = flikig baktill); väska, »taska»; kjortel, »blågrundat kiohl»; kvinnomössa, »breio mits». *68.* Broderi till sängkudde, »koddsoum», i båge, Runö. *68 a.* Kuddsöm, »bloa-rou koddsoum», Runö. *68 b.* Kuddbroderi, »gel å rou koddsoum». *69.* Brudjungfrukransar. *70.* Panasch för bröllopsmarskalkar, »bjudarrosa», bäres i hatten, Runö. *71.* Kvinnomössor, Runö: Undermössa för gifta och ogifta kvinnor, »myss», för söndagsbruk, med köpt spets; undermössa för gifta och ogifta kvinnor att användas i sorg; undermössa för gifta och ogifta kvinnor för vardagsbruk, med grövre spets samt hopsydd baktill; mössa för gift kvinna, »kunumiss», blommig »svart å rou», halvsorg; mössa för gift kvinna, »kunumiss», gul med blommor, för glad högtid; mössa, »svart å huit miss», för sorg; spetsmössa, »knipplo»; flickmössa, »pikmyss». *72.* Brudkrona. *73.* Kvinnobälte, »lind». *74.* »Tårasmits», gifta kvinnors huvudbonad, Nuckö. *75.* Brudkjol. *76.* Stäva, »kopp». *77.* Tråg, »paltmolda». *78.* Ask, »karp», med trycklock. *78 a.* Ask med trycklock. *79.* Mangelbräden. *80.* Tinnal, användes för surmjölk vid slåtterarbete borta. *81.* Drickskapp, användes för surdrickat eller surmjölk. *82.* Kista, torde ursprungligen härstamma från Nuckö (inköpt på Runö). *83.* Skåp. *84.* Ask, spånask med snidat trycklock. *85.* Rockblad, »tuttbla»; blånhuvud, »kraka»; linfäste. *86.* Bandkniv, »boandsvärd»; bandkniv; bandspjäll, »boandspjäll», med knytnål, användes som skyttel. *87.* Vävlunor, »skaftknäo». *88.* Ask för strumpstickor, »sukkspetukarp». *89.* Fällstol. *90.* Hästtäcke, »aketäcke». *91.* Träfat, »ketdisk»; träskål.

92. Linhäckla, »häckul», dat. 1784. *93.* Skäktträn, »svingskaj». *94.* Bessman. *95.* Surkålsstamp, »surkoalstempol». *96.* Ljuskärna. *97.* Brudkista, »brukist», Ormsö (säljarens mans mormors kista). *98.* Skåp. *99, 100.* Ölkannor, »brullaskann». *101.* Träskor, »klåmpar». *102.* Lokträn, »rankor». *103.* Sele, »sela». *104.* Isbroddar, »isklåmpar». *105.* Ålljuster, »raffa». *106.* Rundkärna. *107.* Kvinnodräkt, Ormsö: Underliv, överdel, »arma»; liv, tröja, »jack»; klädning, »särk»; kvinnoskor; arbetsväska, »bindpong», bäres av kvinnor för stickning och dylikt, samt av barn som skolväska; lintyg, »undersärk»; strumpskaft, kvinno-, »tårfolksleggjar». *108.* Flickdräkt, Ormsö: Barnskor, »bårnskuar»; barnstrumpskaft, »bårnleggjar»; flickklädning, »pikkioxhl»; barnstrumpor, »bårnsuckar». *109.* Mansdräkt, Ormsö, numera ur bruk: Mans-»leggiar» = strumpskaft; knäband; mansskor, »skuar»; hatt; tobakspung. *110.* Knyppeldyna, »knipolkådd». *111.* Borste, att rensa huvudet med. *112.* Kvinnopäls, »tårfolkskask». *113.* Kvinnorock, »gråkihl», Ormsö. *114.* Vigselring, »bruring»; söljor, »briske», Runö. *115.* Dopmössa, »kristendomsmiss», Ormsö. *116.* Barnlinda, »bårnlind», gul virkad, dopplagg, Ormsö. *117.* Mössa, förr använd av gifta kvinnor, »lua», Ormsö. *118.* Tumvantar, »hankle». *118 a.* Vantar, »hanklu», användes av brudgum. *118 b.* Kvinnovantar, »tårfolkshankul». *119.* Skärp, »lind», för fullvuxna kvinnor. *119 a.* Skärp. *120.* »Toppar», huvudbonad för kvinnor, Rågö. *121.* Livstycken, »överdail», Rågö. *122.* Smycken av silvermynt med Karl XII och kejsarinnan Elisabeth. *123.* Kvinnorock. *124.* Kjol, »imerka», Rågö. *125.* Grovvantar, »bölghankul». *126.* Tappskål, att tappa dricka i, »skjul». *127.* Kistbord, »bordkist», Rickholts. *128.* Kista, mindre, »stälkist», Ormsö. *129.* Bänk, »mursbänk», står vid ugnen, Runö. *130.* Bord, Runö. *131, 132.* Stolar med halmsits. *133.* Träskålar, »kaos», träfat. *134.* Täcke. *135.* Sängtäcke, »broku veip». *136, 137.* Ljushållare av järn. *138.* Rya, »ri», Ormsö. *139.* Sängtäcke, »veip». *140.* Täcke, vävt i rosengång, »ulltäck», Ormsö. *141.* Täcke. *142.* Julkrona, bröllopskrona, av halm. *143.* Elddon, »eilspong», »flinjan, flint och tundor». — Se även Elsa af Kullbergs teckningar, n:r 4—14 i rum 9!

RUM 9.

På grund av utrymmesbrist har i rum 9 placerats föremål som tillhöra även andra avdelningar än den amerikasvenska, vilken ju upptar största delen av detta rum. Numreringen är dock genomgående.

Åland (forts. på rum 6).
1. Rya, dat. 1923. *2.* Rya, 1800-talets mitt. *3.* Rya, dat. 1849.

Estland (forts. på rum 8).
4—14. Teckningar med motiv från Estland av Elsa af Kullberg.

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet.
15. Utställning av utgivna skrifter etc. samt försäljning av böcker och kataloger.

Utlandssvenska tidningar.
16, 17. Tidningar tryckta på svenskt språk i Finland, Estland och Amerika.

Rikssvensk missionsverksamhet i utlandet.
18—20. Bilder och statistik visande svensk missionsverksamhet i utlandet. På kartan (se bredvidstående förklaringar!) äro de olika missionssällskapens verksamhetsområden markerade. *21.* Biblar och läroböcker på olika språk tryckta av Svenska kyrkans mission. *22.* Handarbeten utförda på Evangeliska fosterlandsstiftelsens kvinnohem Saugor i Indien. *23.* Spetsar tillverkade i Svenska baptisternas flickskola i Kiaochow, Shantung, Kina. *24.* Svenska missionsförbundets missionsstation i Brazzaville i franska Kongo, Afrika, modell.

Svenskkolonier (se även rum 11!).
25, 26. Rikssvenskt i Finland. *27.* Diagram över ut- och invandring Sverige—Ryssland 1861—1920. *28.* Gammalsvenskby i Ryssland. *29.* Kina. *30.* Palestina; Sydamerika. *31.* Australien. (N:r 32 o. f. på sid. 48.)

Amerikasvenskarna.

På den karta, som Jubileumsutställningen i Göteborg låtit utföra för att visa Sveriges förbindelseleder med utlandet med Göteborgs hamn som utgångspunkt, är den tjockaste och blodrödaste linjen den som via Kristiania går över Atlanten till Amerika. Den erinrar oss om den kraftiga blodström, som nu i nära 100 år runnit från vårt land till »den stora republiken i väster» och där bildat ett nytt Sverige med ett invånarantal av över två miljoner, svenskfödda eller av svenskar födda.

Vad är det som drivit så många svenskar i frivillig landsflykt, drivit dem att i främmande land söka förvärva ett nytt hem? Därom tvista de lärde, som mena, att religionsförföljelse, fruktan för värnplikt och ämbetsmannatyranni, höga skatter, »klasskillnad» m. m. samt först och sist svenskens inneboende äventyrarande och reslust skulle var orsaken till denna mäktiga emigration. Om också dessa skäl ofta förekommit, tro vi dock att i 98 fall av 100 orsaken helt enkelt varit begäret att förbättra sin och sin familjs ställning, som föranlett våra landsmän därute att bryta upp och på olika vägar söka »det förlovade landet», vilket bjöd nykomlingen så mycket, som det gamla landet nekade honom.

Den första svenska utvandringen till Amerika skedde hösten 1637, då en expedition avseglade under befäl av Peter Minuit och i mars 1638 landade vid kusten av Delaware samt där grundlade kolonien Nya Sverige. Under de följande åren utsändes elva expeditioner, men kolonien tillväxte ej i nämnvärd grad och räknade, när den år 1655 kom under holländskt välde, endast 400 själar.

Sedan avstannade Sveriges kolonisationsplaner på Amerika och först 200 år senare, eller år 1841, började på allvar den emigration av svenskar, som under de sista 80 åren i Amerikas Förenta stater lagt grunden till det Amerika-Sverige, som i dag räknar över två miljoner invånare.

Svenskarna ha följt den amerikanske tidningsmannen Horace Greelys råd: Res till Västern! Numera påträffas

svenskar i alla unionens stater, talrikast i de mellersta och sparsammast i de sydligaste.

De »svenskaste» staterna äro Minnesota med 280.000, Illinois med 250.000 och New York med närmare 100.000 amerikasvenskar. Bland övriga talrikt svenskbefolkade stater har Massachusetts, Iowa, Nebraska, Michigan, Washington, Wisconsin och Pennsylvanien över 60.000 amerikasvenskar, Kalifornien omkring 50.000, Kansas, Connecticut och N. Dakota omkring 40.000, Colorado och S. Dakota över 30.000. Bland de övriga 32 staterna kommer Oregon först med 18.000 och sist S. Carolina med något över 100.

De första emigranterna sökte sig i regeln ut på landsbygden, där de med urgammal svensk kraft bröto bygd och skapade sig härliga hem på Illinois', Minnesotas, Iowas, Nebraskas och Kansas' slätter. Andra bröto sig väg till Wisconsins och Michigans urskogar och röjde där med härdig och seg kraft sina tegar, som i dag rikt belöna odlarens möda.

Men även till städerna strömmade våra svenska emigranter.

Chicago räknar i dag över 120.000 svenskfödda invånare. New York och Minneapolis, de näst största svenskstäderna, ha omkring 60.000 svenskar, Rockford, S. Paul, Duluth, Jamestown, Boston, Worcester, San Francisco, Seattle, Tacoma och flera andra ha en svensk befolkning på mellan 10- och 25.000 vardera. Städer med 2-, 3- till 5.000 svenskar äro för många att ens kunna uppräknas.

Även som stadsbo har amerikasvensken rett sig förträffligt och många av dem äro förmögna och högt ansedda.

»Det svensk-amerikanska folkets historia är dess församlingars historia,» säger redaktör Skarstedt i sitt utmärkta samlingsverk »Svenskamerikanska folket i helg och söcken» (utg. 1917 på Bonniers förlag), vilket vi rekommendera en var, som önskar lära känna våra utvandrade landsmäns och deras ättlingars mödor, motgångar och framgångar i Förenta staterna. De tidigaste utvandrarna voro i regel varmt religiösa människor och det dröjde i regel ej länge, innan de nya kolonierna (Settlements) skaffade sig kyrka och präst.

Statskyrkans anhängare bildade den nu så stora och mäktiga Augustanasynoden. Den första svenska lutherska församlingen stiftades år 1848 i nybygget New Sweden. De första församlingarna ingingo i den av amerikanare bildade norra Illinois-synoden, men den 5 juni 1860 bildades i Jefferson Prairie, Wisc., en självständig skandinavisk synod. I tio år fortfor synoden att vara skandinavisk, men år 1870 utträdde det norska elementet, och från det året räknar Augustanasynoden sin tillvaro som uteslutande amerikasvensk luthersk organisation. Den räknar i dag 1.200 församlingar med omkring 700 präster, 200.000 kommunikanter och 300.000 församlingsmedlemmar. Kyrkoegendomen är värd c:a 35 miljoner kr., nedlagd i 1075 kyrkor och en mängd sjukhus, barnhem och ståtliga prästgårdar m. m. Synodens årliga budget överstiger 2 milj. dollars. Synoden är uppdelad i 12 konferenser och 4 missionsdistrikt.

Synoden har genom upprättande av fullständiga läroverk utfört ett storartat verk för den amerikasvenska ungdomens fostran. Det äldsta läroverket, Augustana College och teologiska seminarium i Rock Island, Ill., grundades år 1860 i Chicago, flyttade år 1863 till Paxton och därifrån år 1875 till Rock Island. Skolan äger nu 36 acres, vilkas värde tillsammans med värdet av skolans fonder och övriga tillhörigheter anslås till 700.000 dollars.

Gustavus Adolphus College i S. Peter, Minn., grundades 1862, Bethany College i Lindsborg, Kans., år 1881, Luther College i Wahoo, Nebr., år 1883 och Upsala College i Kennilworth, N. Y., år 1893.

Vid synodens 10 läroverk tjänstgöra omkring 200 lärare och elevantalet uppgår till 3.370. Sammanlagda värdet av läroverkens egendom utgör 5 miljoner kr.

Augustanasynoden har dessutom arbetat kraftigt i välgörenhetens tjänst. Därom vittna många barnhem, ålderdomshem, emigranthem, sjukhus m. m.

De svenska metodisterna började ordnad församlingsverksamhet redan på 1850-talet. Den första metodistkonferensen organiserades år 1877. År 1916 funnos 6 konferenser, innehållande omkring 250 församlingar med 236 kyrkor och över 20.000 medlemmar. Sammanlagda värdet av kyrkan tillhörig fast egendom utgjorde 2.848.850 doll. Pastorernas antal är omkring 200 och

pastorsboställenas 147. Samfundet äger två ålderdomshem, två hem för unga kvinnor, två läroanstalter, nämligen svenska Teologiska seminariet i Evanstone, Ill., och Texas Wesleyan College i Austin, Tex.

De första svenska baptist-församlingarna stiftades i Illinois, Iowa och Minnesota, varifrån rörelsen utbrett sig till de flesta trakter, där svenskar finnas. Baptistsamfundet, som räknar sin stiftelse från år 1879, är uppdelat i 23 konferenser. Dess kyrkoegendom är värderad till omkring 3 milj. dollars. Samfundet äger två ålderdomshem och två barnhem samt skolan Bethel Academy i St. Paul, vilken inbegriper såväl läroverk som prästutbildningsanstalt, s. k. seminarium.

Den Svenska ev. luth. missionssynoden organiserades 1873, som 1885 omorganiserades och antog namnet Sv. ev. missionsförbundet i Amerika. Enligt en beräkning av red. Skarstedt finnes det något över 500 missionsvänsförsamlingar med omkring 45.000 medlemmar. Missionsförbundet äger läroverket North Park College i Chicago, ett ålderdomshem, ett sjukhus och en diakonissanstalt, varifrån jsuksköterskor utexaminerats varje år sedan 1900. I sammanhang härmed bör även nämnas det skandinaviska sjömanshemmet i San Fransisco, uppfört år 1902 av miljonären Johan Brynteson, som, då det 1906 förstördes av jordbävning och brand, offrade 50.000 dollars på dess återuppbyggande.

Kyrklig verksamhet bland svenskarna drives f. ö. av episkopaler, unitarier, universalister, swedenborgare, adventister, spiritister m. fl., för att ej nämna mormonerna.

Föreningslivet i Svenskamerika är livligt. En sådan mängd svenska församlingar finnas, att det vore omöjligt att försöka uppräkna eller ens räkna dem. Endast i New York och Chicago finnas ett par hundra och i Förenta staterna troligen över tusen.

Den svenska pressen i Amerika har, jämte kyrkan, varit det kraftigaste medlet för att svenskarnas amerikaniseringsprocess ej skulle gå alltför hastigt. Den svenska pressen har alltifrån sina första dagar letts av kunskapsrika, begåvade män och har haft ett stort och välgörande inflytande på amerikasvenskarna. De amerikasvenska tidningarnas upplagor äro i allmänhet, efter svenska

förhållanden, mycket stora och innehållet synnerligen väl valt, intressant och belärande.

Under emigrationens fyra första årtionden var det förnämligast den svenska bonden, som släppte till materialet. Men allt sedan 1880-talet har en mängd av den s. k. bildade klassen emigrerat och dessa ha i regeln — dystra undantag finnas visserligen! — slagit sig bra fram i Yankey-landet. Svenska präster ha därute gjort betydande, aldrig nog uppskattbara kulturinsatser; svenska läkare ha flyttat dit och gjort den svenska läkarens namn aktat; universitetslärde ha antagit framstående platser vid amerikanska universitet; svenska målare ha där vuxit upp och vunnit aktade namn. Men betydelsefullast torde de från Sverige utflyttade ingenjörernas arbete varit för att göra det svenska namnet känt och hedrat. Vi behöva ju endast nämna namnet John Ericsson.

»Svensken är den bästa insatsen ibland de emigranter, som kommer till vårt land!» Dessa ord höra vi ständigt från de största bland amerikanarna. När man närmare studerat våra landsmäns energi, målmedvetna och samhällsgagneliga verksamhet, gripes man av beundran för dem och deras ättlingar, och långt ifrån att missunna dem eller avundas dem deras genom största möda förvärvade goda ställning önskar man dem i stället all möjlig lycka i deras nya hemland.

Och vi säga som gamle Enander i sina tal brukade säga sina kära amerikasvenskar: Älska din brud, Columbia, men glöm aldrig din mor, Svea!

O. E.

RUM 9 (forts.).

(N:r 1—31 på sid. 43.)

32. Karta visande svenskarnas utbredning i Nordamerika. *33—36*. Tabeller med uppgifter om svensk invandring i Nordamerika, yrkesval där etc. *37*. Svenska handelskammarens i New York verksamhet. *38*. Svenska ingenjörsföreningens i Chicago klubbhus. *39—43*. Av svenskar anlagda eller ledda industriella och kommerciella företag. *44—47*. Svensk arkitektverksamhet. *48—50* Från svenskars liv i New Sweden och dess grannkolonier. *51*. Det blockhus de 1871 över Göteborg utvandrade 49 svenskarna först bebodde

i New Sweden. *52*. Svenskar i Massachusetts. *53*, *54*. Svenskar i Kanada. *55*, *56*. Svenska hem och företag i Kalifornien. *57*, *58*. Det under byggnad varande svenska nationalsanatoriet i Denver, Colorado, och den trakt, där det är beläget. *59*, *60*. Litteratur belysande svenskarnas i Amerika liv och historia. *61*. Protokoll, skrifter etc. utg. av Vasaorden, Odd Fellow, S:t Erik och Jenny Lind Association i Amerika. *62*. Album från Oregon. *63*, *64*. »Hälsningar från Texas, adress och bomullsbal. *65*. Album från Washington. *66*, *67*. Album från Minneapolis. *68*. John Ericssons »Monitor», modell. *69*. Lokomotiv för Panama-kanalen efter C. W. Larsons ritningar, modell. *70—75*. Bilder och litteratur från Augustanasynodens verksamhet. *76—78*. Svenska evangeliska missionsförbundet, fot. och litteratur. *79—82*. Svenska metodistsamfundet. *83—86*. Svenska baptistsamfundet. *87—91*. Modeller av svenska baptistkapell och seminarier.

RUM 10.

Om man kan spåra likheter mellan konsten i Amerika och konsten i Sverige, så har detta sina naturliga förklaringsgrunder. Många svenska konstnärer ha lämnat hemlandet för att för en tid eller för alltid bosätta sig i Amerika. Gustav Hesselius, »Amerikas förste konstnär», kom från Sverige till Amerika omkring 1710 och blev där till sin död 1755. Adolf Ulrik Wertmüller var verksam i det nya landet från 1794 till 1811, då han dog. Anders Zorn, David Edström och andra nutida svenska konstnärer ha längre eller kortare tid vistats på amerikansk mark, icke bara som turister men som konstens arbetare. Genom konstutställningar, av amerikasvenskar i moderlandet och av rikssvenskar därute, har kontakten mellan konsten i Amerika och i Sverige också uppehållits.

Den amerikasvenska konsten, sådan den här visas, är närmast befryndad med vår genombrottskonst och dess följdyttringar vid sekelskiftet.

E. L.

MÅLNING.

Ahlman, Gotthilf, Chicago, Illinois.

1. Efter stormen.

Albinson, E. Dewey, Minneapolis, Minnesota.

2. Indiansk hydda.
3. Mrs. Tamarack.

Anderson, Helge, Boston, Massachusetts.

4. Granarna.
5. Ute på kusten.
6. Landskap, New Hampshire.
7. Purpursjö.

Bergström, Charles J., La Grange, Illinois.

8. Aftonrodnad.

Carlson, John F., New York, New York.

9. Vinteridyll.
10. Vinterns tystnad.
11. Töväder.
12. Kvällssol.
13. Den tysta skogen.

Carlson, Oscar T., Hedemora, Sverige.

14. Vattenfall.
15. Damporträtt.

Dalström, Gustaf, St. Louis, Missouri.

16. Byn.

Ericson, David, Duluth, Minnesota.

17. En eftermiddag.

Gelhaar, Emil, Bethlehem, Pennsylvania.

18. Vinterdag i Bethlehem, Pa.

Hall, Thomas, Chicago, Illinois.

19. Skolgården.
20. Bondstuga (hedersomnämnande, på februariutställningen 1923 på klubben i Chicago).

Hallberg, Ben, Gowrie, Iowa.

21 Oktobersol.

Hallberg, Charles E., Chicago, Illinois.

22. Morgon nära skotska kusten.
23. Michigansjön.

Heldner, Knutte, Duluth, Minnesota.
24. En arbetets martyr.

Helström, Bessie, Chicago, Illinois.
25. Vallmo.

Hofsten, Hugo von, Winnetka, Illinois.
26. Vinterkväll (akvarell).
27. Illinoisfloden (akvarell).
28. Vinterafton i ekskogen (akvarell).

Jonson, Raymond C., Chicago, Illinois.
29. Vattenfigurer.

Kaeselau, Charles A., Provincetown, Massachusetts.
30. Igreiga de Sao Pedro.
31. Kvinna och barn, Cape Cod.

Larson, Karl, New York, New York.
32. Östra floden, New York.

Limborg, Thomas, St. Paul, Minnesota.
33. Italienska bostäder.

Lindahl, Axel M., Minneapolis, Minnesota.
34. Övre sjön.

Lindin, Carl Eric, Woodstock, New York.
35. Stormen.
36. Aftonbris.

Lingquist, Arthur, Fall River, Massachusetts.
37. När solen går ned.
38. När solen gått ned.
39. Snö.

Linus, Axel, Chicago, Illinois.
40. Vår i Connecticut.

Lundgren, Martin, Chicago, Illinois.
41. Vår.

Lundmark, Leon, Chicago, Illinois.
42. Morgon på Övre sjön (hedersomnämnande på februariutställningen 1923 på Svenska klubben i Chicago).
43. Dyningar.

Mattson, Henry E., Woodstock, New York.
44. Landskap.
45. Blommor.

Maunsbach, Eric C., Chicago, Illinois.
46. Porträtt av Mrs. Harald Lytton.

Molin, C. G., Brooklyn, New York.
47. Lincoln.
48. Midnattssolen.
49. Klippor vid Marstrand (akvarell).

Nordfeldt, B. J. O., Santa Fe, New . . co.
50. Zigenare.
51. Dispyt.

Nyholm, Arvid, Chicago, Illinois.
52. Självporträtt.

Olson, Carl G. T., Belmont, Massachusetts.
53. Vår.

Palmblad, Signe, Chicago, Illinois.
54. Landskap.
55. Sol och skog.

Reuterdahl, Henry, Lieut.-Commander U. S. Naval Reserve, Weehawken, New Jersey.
56. Vinterlandskap Hudsonfloden.
57. Amerikanska torpedbåtar gå till sjöss (första pris på februariutställningen 1923 på Svenska klubben i Chicago.
58. Krigs- och handelsfartyg.
59. Skyskrapare och snö (akvarell).
60. Från kusten av Azorerna (akvarell).

Ringius, Carl, Hartford, Connecticut.
61. Aftonrodnad.
62. Efter regnet.

Ross, Torey, Chicago, Illinois.
63. Nattreflexer Chicagofloden.
64. Natur.

Rydén, Henning, Chicago, Illinois.
65. Höstfärger.
66. Vårmorgon.

Sandzén, S. Birger, Lindsborg, Kansas.

67. Månuppgång.
68. Cedrar och klippor.
69. Den store andens tempel.
70. Cedrar.

Schneidau, Christian von, Los Angeles, California.

71. Lappländskan.
72. En plötslig tanke.
73. Trött på att vänta.

Söderquist, Anna, Saratoga Springs, New York.

74. Klängrosor.

Sprinchorn, Carl, New York, New York.

75. Nordisk tropik.
76. Snömotiv.
77. Blommor.
78. Vita klockor.

Wallin, Carl E., Chicago, Illinois.

79. Vinterscen från Småland.
80. Solnedgång.
81. Afton.

ETSNING

Colson, Frank F., Boston, Massachusetts.

82. Sista notdraget.
83. Skepparen.
84. Modell.
85. Gammal man.
86. Theodore Roosevelt.

SKULPTUR

Björkman, A. M., U. S. A.

87. Häst (trä).
88. Betande häst (d:o).
89. Häst (d:o).

Svenskkolonier.

KÖPENHAMN.

När svenskarna först kommo till Danmark, därom förmäler icke historien. Den första större utvandringen började under åren 1645—49. Det var en skara svenska gesäller och hantverkare, vilka sökte sin utkomst i den danska huvudstaden. År 1769 anställdes en officiell folkräkning, och det framgick då, att antalet svenskar i Köpenhamn var omkring 1,000. Men sannolikt voro de många därutöver. Svenskarna försvinna mycket lätt bland danskarna. En massa svenska namn, som ännu bäras av danskar, tyda på svensk härkomst. I medlet av 1800-talet blev den svenska invandringen större. Skaror av svenska arbetare lockades ut till danska betfält och fabriker. På 1880-talet beräknade man att var tionde tjänsteflicka i Köpenhamn var svensk. Av stadens skräddare voro de allra flesta svenskar. Vid sekelskiftet nådde den svenska invandringen sin höjdpunkt med över 1,000 inflyttade svenskar. I våra dagar räknar nu den svenska kolonien ensamt i Köpenhamn omkring 24,000 personer.

Den första svenska föreningen bildades år 1867 med syfte att lämna sina medlemmar sjukhjälp. År 1878 uppstod en ny sammanslutning "Svenska nationalföreningen". Men svenskarna i Köpenhamn voro fattiga och saknade ledare, vilka kunde hålla föreningarna vid liv.

Det var tanken på en svensk kyrka, som skulle samla och väcka det svenska nationalmedvetandet. Det första steget var att bilda "Svenska kyrkoföreningen i Köpenhamn". Med största offervillighet deltogo hög som låg till kyrkoplanens förverkligande. Fattiga tjänarinnor lämnade från sig sina halva årslöner, hantverkare utlovade gratis arbete. En fattig arbeterska gav 5,600 kronor, allt vad hon sparat under ett långt och strävsamt liv. Snart började gåvor strömma in från hemlandet. På sex år hade man insamlat 100,000 kronor. Nya svenska sammanslutningar uppstodo: nykterhetsförening, ungdomsförening, söndagsskola, Svenska föreläsningsföreningen m. fl. Nu gällde det att skaffa tomt för den blivande kyrkan. Slutligen fick man av danska staten en tomt på den gamla fästningsvallen invid Östbanestationen, en plats där svenskar och danskar under Karl X Gustavs dagar bittert käm-

pat mot varandra i krigets blodiga lek. Sveriges riksdag beviljade 80,000 kronor för kyrkobygget och den 4 juni 1908 lades grundstenen till den ståtliga skapelse, som nu bär namnet Gustafskyrkan. Ritningarna uppgjordes av domkyrkoarkitekten Th. Wåhlin. Kyrkobyggnaden består icke blott av kyrkosal utan även av samlingssalar för det nationella arbetet, bibliotek, sjuksalar och poliklinik, Victoriastiftelsen, läsrum för sjömän, bostad för kyrkoherden m. m.

Bland andra storslagna svenska företag i Köpenhamn må nämnas "Prinsessan Margarethas kustsanatorium" för körtelsvaga barn. Sanatoriet invigdes den 6 november 1920, fylldes inom kort av sjuka barn och har sedan dess utövat en synnerligen välsignelsebringande verksamhet. Sanatoriet äges av Svenska understödsföreningen. Föreningens Poliklinik besökes av talrika patienter. — Sammanslutningen "Svenska mjölkdroppen" verkar för fattiga barn.

KRISTIANIA.

Den svenska kolonien i Kristiania är den näst största rikssvenska kolonien i Europa. Officiellt räknar man med 12,000 svenskar i Kristiania och dess förstäder. Det var också här liksom annorstädes den religiösa samlingen, som utgjorde början till det föreningsliv och den nationella sammanhållning, som nu existera i Norges huvudstad. Den första svenska föreningen var en frikyrklig sammanslutning "Betlehem", vilken ännu äger bestånd. Härtill kom arbetet för svenska sjömän. Efter unionsupplösningen år 1905 skedde självfallet en svensk väckelse i Norge. Sverige fick egen representation i Kristiania. Den ena svenska föreningen efter den andra uppstod. Vi hava här sålunda "Svenska föreningen Enighet", "Svenskmannaklubben", "Svenska föreningen" m. fl. Det är för bispringandet och understödjandet av landsmän, som dessa föreningar främst arbeta. År 1909 bildades "Svenska hjälpföreningen", vilken år 1917 uppgick i Svenska kyrkoföreningen. Representanter från flera av dessa föreningar bilda "Svenska understödskommitten". "Solkolonien Margaretas minne" arbetar för beredandet av sommarvistelse på landet för fattiga svenska barn.

År 1913 bildades den "Svenska kyrkoföreningen", som nu räknar omkring 300 medlemmar. Densamma upptog omedelbart arbetet för en svensk kyrka i Kristiania. Utvecklingen gick sålunda i samma banor, som inom andra större utlandssvenska kolonier. Insamling av penningmedel kom i gång. Svenska staten skänkte 125,000 kronor för kyrkobygget. Under tre år uppbars för Kristianiakyrkan kollekt i alla Sveriges kyrkor, bazarer anordnades och enskilda personer skänkte frikostiga bidrag. År 1920 upplät Kristiania stad gratis en stor tomt på Hammersborg. Grundstenen till Svenska Margaretakyrkan i Kristiania lades den 28 maj 1920, och arbetet vidtog omedelbart efter ritningar av prof. L. J. Wahlman. Redan nu reser sig kyrkan högt i höjden och det dröjer icke länge innan det nya templet står färdigt. Till kyrkobyggnaden skall, liksom vid Gustafskyrkan i Köpenhamn, ansluta sig samlingssalar, läsrum för sjömän, bibliotek, bostad för pastorn och diakonissan m. m.

LONDON.

Bland svenskar som leva förskingringens liv i främmande land blir kyrkan städse den centralhärd, kring vilken alla samla sig. Så har det ock varit inom vår nu så stora och blomstrande svenska koloni i London. Redan så tidigt som 1728 hade svenskarna en egen kyrka vid Princes Square. Under närmare 200 år hade svenskarna där fått höra predikan på sitt eget språk. Allhelgonadagen 1910 stängdes denna gamla helgedom för svenskt gudstjänstfirande. Kyrkan kunde icke mera tillfredsställa behovet för den svenska kolonien, som år för år blivit större. Den 7 april 1908 var en sista märkesdag i den gamla svenska Ulrica Eleonora-kyrkan i London. Emanuel Swedenborgs stoft, som vilat under altaret sedan 1872, upptogs och överfördes till Sverige, där det nu vilar vid sidan av våra andra stormän under Uppsala domkyrkas mäktiga valv.

1907 beslöts å kyrkostämma att tomt skulle inköpas för en ny kyrka. Denna tomt är belägen i Harcourt Street, Marylebone Road, i en stadsdel, där de flesta svenskar bo. Nu begynte man arbeta för att skaffa pen-

ningar till kyrkobygget. Ett vackert exempel på offervillighet gåvo fem kända London-svenskar genom att envar skänka 10.000 kronor. Kort därpå beviljade Sveriges riksdag 100.000 kronor. Ritningarna till den nya kyrkobyggnaden uppgjordes av arkitekterna Wigglesworth och Hägg. Den 26 februari 1910 lades grundstenen. På dagen ett år därefter kunde kyrkan invigas.

Vid sidan av det religiösa arbetet bedrives i kyrkobyggnaden en betydande social, humanitär och kulturell verksamhet. Man bistår fattiga och sjuka svenskar på mångahanda sätt. Här äga svenska fester rum, här sammanträda svenska gymnastikklubbar, syföreningar, K. F. U. K. och K. F. U. M., ungdomsföreningar, föreläsnings- och skolföreningar m. fl. Här utdelas »Svenska välgörenhetsföreningens» understöd, här hållas svensk skola och svenska skolkurser, här finnas läsrum och bibliotek, här anordnas svenska föreläsningar. De svenska föreningarna utföra en livlig verksamhet.

Av andra svenska institutioner må nämnas »Svenska sjömanshemmet», vars skapare är den kände London-svensken ingenjör Axel Welin.

De svenska affärsmännen i London äga hedern att hava gått i spetsen för handelskammarrörelsen. Redan år 1906 valdes av dem en kommitte, som skulle arbeta för skapandet av en svensk handelskammare. Samma år hyrdes en lokal 134 Fenchurch Street. Ett 30-tal London-svenskar åtogo sig att garantera den nya handelskammarens utgifter under det första året. År för år utvecklades handelskammaren. Sedan år 1921 är den inrymd i ett eget ståtligt stenhus. Handelskammaren räknar 1200 personer och firmor såsom medlemmar. Den svenska handelskammaren i London har självfallet blivit en samlingsplats för Sveriges alla köpmannaintressen i England. Vad densamma gjort för vårt lands affärsförbindelser och det svenska namnets anseende kan därför icke skattas nog högt.

BERLIN.

Det svenska församlings- och föreningslivet i Berlin är av jämförelsevis sent datum. Medan man i London sedan många år kunde få höra en svensk predikan på flera

ställen, fanns det ingen i Berlin, som predikade på svenskt tungomål. Banbrytaren i Berlin var pastor Gunnar Helander. Han blev den som bröt den s. k. skandinavismens bojor och lärde svenskarna att återfinna sig själva. Häri hade han ett synnerligen värdefullt och kraftigt stöd i skriftställaren Gustav Blomqvist. År 1903 lämnade evangeliska böhmare i Berlin gästfrihet åt svenskarna i ett litet kapell vid Neuenburgerstrasse. Samma år bildades den svenska Victoriaförsamlingen i Berlin. På de ovannämnda personernas initiativ grundades en svensk skola 1906, vilken till en början underhölls med privata medel, men senare erhöll anslag av svenska staten. Nu begynte svenskarna också här att arbeta för erhållandet av en egen svensk kyrka i Berlin. Kabinettskammarherre Hallin skänkte 100.000 mark som grundplåt för kyrkotomten och snart nog lyckades man inköpa en sådan i Wilmersdorf i västra Berlin. På privat väg gjordes insamlingar i Sverige.

Så utbröt världskriget och arbetet för den svenska kyrkan måste skjutas åt sidan. De svenska gudstjänsterna höllos dessa år i Domstiftkapellet vid Oranienburgerstrasse. Svenskarna enades snart om att i stället inköpa en tomt med en större villa, som kunde ombyggas till församlingshus. Arkitekten A. Grenander erhöll i uppdrag att giva den mellan Kaiser Allée och Landhausstrasse belägna villan en kyrklig prägel. Ett klocktorn uppfördes på en kulle i parken och kombinerades med själva byggnaden. Kyrksalen rymmer nu 300 personer. Invid salen ligga läsrum och skolrum m. m.

Den svenska Victoriaförsamlingen i Berlin räknar omkring 650 personer. Men otaliga äro de svenskar, vilka längre eller kortare tider uppehålla sig i den tyska huvudstaden. Den i Berlin bosatta svenska befolkningen torde utgöra omkring 1200 personer.

Sedan svenskarna i Berlin nu sent omsider fått ett gemensamt hem, har ett livaktigare svensknationellt arbete kunnat vidtaga. År 1905 stiftades i Berlin »Svenska understödsföreningen», 1907 »Svenska föreläsningsföreningen», 1906 »Svenska föreningen», 1893 en svensk gymnastikförening, 1909 en svensk teknisk klubb, 1906 en Svensk folkdansklubb samt 1910 »Svenska musiksällskapet.» Tyvärr leva icke alla dessa sammanslutningar.

Sedan 1923 är Svenska Victoriaförsamlingen i Berlin med hela sitt medlemsantal ansluten till Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet.

PARIS.

Paris har i alla tider utövat en stor lockelse på nordbons sinne. Redan på 1200-talet finna vi svenska studenter vid det ryktbara universitetet i Paris. År 1329 räknade detta universitet icke mindre än 50 svenska studenter. Sedan blev det ett avbrott på 200 år och först på 1600-talet återknytes den kulturella förbindelsen med det franska universitetet. Under 1600- och 1700- talet voro förbindelserna mellan Frankrike och Sverige synnerligen livliga.

En svensk ambassadörförsamling existerade i Paris redan från år 1626. Det katolska Frankrike kunde eller ville icke hindra Gustav II Adolfs folk att fira luthersk gudstjänst i huvudstaden. Denna Sveriges lutherska utpost skänkte trygghet och stöd även åt franska lutheraner och protestanter. Församlingens sista pastor var Gambs, som vid fredsbrottet mellan Sverige och Frankrike år 1806 nödgades lämna sin post. Många år svunno hän och någon svensk församling existerade icke. År 1877 invigdes, tack vare den energiske pastor E. Flygare, en ny kyrka i Paris. Kyrkans läge var dock olyckligt valt, och 1906 såldes byggnaden. Snart begynte starka och offervilliga krafter arbeta för uppförandet av en ny svensk kyrka. Slutligen lyckades man finna en lämplig tomt, som 1908 inköptes för 228.000 francs. Tomten är belägen vid Rue Guyot. Efter en tävlan i Sverige godkändes arkitekten G. A. Falks ritningar till den nya kyrkan. År 1910 beviljade Sveriges riksdag 125.000 kronor som bidrag till kyrkobygget. Genom offervillighet från enskilda — vi nämna här främst greven och grevinnan Gyldenstolpe — hopsamlades betydande summor och den 26 juni 1911 lades grundstenen till den nya kyrkan och byggnadsarbetet vidtog omedelbart.

Den 16 april 1913 kunde kyrkan öppnas. I kyrkobyggnaden finnas i likhet med svenska kyrkorna i Köpenhamn, London m. fl. läsrum, samlingssalar, skolrum, bostad för pastorn, asyl för fattiga och sjuka m. m.

År 1906 stiftades i Paris »Svenska understödsföreningen», 1891 »Svenska sällskapet», 1907 »Svenska föreläsningsföreningen» samt samma år en svensk sångkör. Världskriget skingrade dock många av de i Paris bosatta svenskarna och de olika föreningarnas verksamhet tynade bort.

R. F.

RUM 11.

1. Gustafskyrkan och Victoriastiftelsen i Köpenhamn, modell, efter ritningar av domkyrkoarkitekten Th. Wåhlin. *2, 3.* Bilder från Köpenhamnskoloniens verksamhet. *4.* Svenska kyrkan i Kristiania, modell, efter ritningar av prof. L. I. Wahlman. *5.* Bilder från Kristianiakolonien. *6, 7.* Svenska kyrkan i Paris. *8, 9.* Bilder från svenska kolonier i Tyskland. *10.* Jonas Alströmer, f. 1685 i Alingsås, d. 1761. Under lång tid bosatt i England; ivrigt verksam för inhemsk manufaktur och industri. Modell till staty i Svenska handelskammaren i London. *11—16.* Bilder etc. från svensk verksamhet i England (särskild förteckning i vitrinerna).

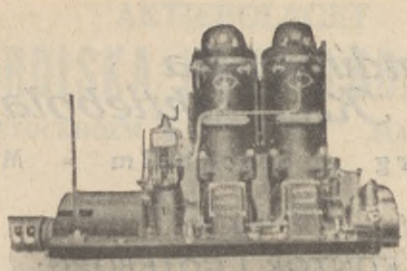

SKANDIA VERKEN A.-B.

LYSEKIL

Utställa i *Stora Maskinhallen* å Jubileumsutställningen råoljemotorer — *Skandia-motorer* för såväl marina som stationära ändamål, motorpumpar, motorvinschar och motorgeneratorer.

Storlekar från 4 till 500 HKR.

Å avdelning *Fiske i Historiska utställningen* utställas fiskebåtsmotorer av äldre och nyare konstruktion.

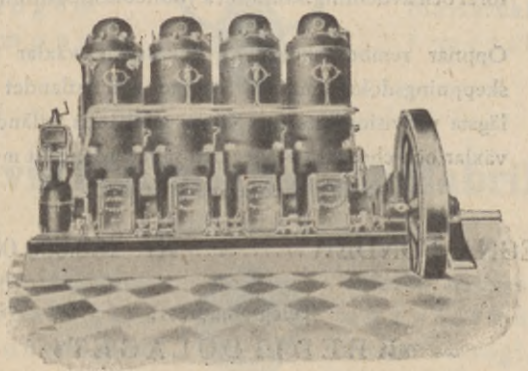

(Se utställning Hall n:r 11:43)

Skandinaviska Kreditaktiebolaget

Göteborg - Stockholm - Malmö

KONTOR I GÖTEBORG:

Huvudkontor: V. Hamngatan 4—6. Öppet 10 f. m.—2 e. m.

Avdelningskontor:

Jubileumsutställningen (mitt emot Stora restauranten)	»	10 f. m—12.30 e. m. 2—5 e. m.
Drottningtorget	»	9.30 f. m.—3.30 e. m.
Järntorget	»	10 f. m.—3.30 e. m.
Lilla Bommen	»	10 f. m.—3.30 e. m.
Skanstorget	»	10 f. m.—2 e. m.
Kungstorget	»	10 f. m.—3.30 e. m.
Gårda	»	10 f. m.—2 e. m.
Krokslätt	»	10 f. m.—2 e. m.

Verkställer utbetalningar å resekreditiv vid huvudkontoret och avdelningskontoret å Jubileumsutställningen.

Öppnar rembourskrediter. Inkasserar växlar och skeppningsdokument på Sverige och utlandet till lägsta provisionssatser. Köper godkända utländska växlar och checkar. Köper och säljer utländskt mynt. Säljer checkar på utlandet.

EGNA FONDER ..... Kr. 182.000.000: —

Telegramadress:
»KREDITBOLAGET»

AKTIEBOLAGET

NORDISKA HANDELSBANKEN

STOCKHOLM GÖTEBORG MALMÖ

Södra Hamngat. 17

125 avdelningskontor

Alla slags bankaffärer

KONTOR VID EXPORTUTSTÄLLNINGEN

Exp.-tid kl. 10—12.30 och 2—5. Tel. 889 och 899

Elektrisk Belysnings-Armatur. Fotogen-Lampor.

Elektrisk Installations-materiel. Massartiklar i metall.

AKTIEBOLAGET

Arvid Böhlmarks Lampfabrik

STOCKHOLM

Belysningsglas. Hushållsglas. Prydnadsglas.

Pukex, eldfasta ugnsformar. Thermos-råglas m. m.

AKTIEBOLAGET

GÖTEBORGS BANK

GRUNDAD 1848

Eget kapital Kronor 78.750.000:—

Huvudkontor: Västra Hamngatan 1

FULLSTÄNDIG BANKRÖRELSE

AVDELNINGSKONTOR Å JUBILEUMSUTSTÄLLNINGEN I GÖTEBORG

mitt emot stora ingången till Huvudrestauranten

Utbetalningar å resekreditiv · Växling av utländskt mynt

Expeditionstid: 10—½1 och 2—5

Till Amerika!

Direkt, snabb och bekväm resa från Skandinavien med

Skandinavien-Amerika Linien

s/s Frederik VIII, s/s United States, s/s Hellig Olav, s/s Oscar II

Direkt, snabb och bekväm resa

med välkända och nymodernt inredda expressångare. Erkänd ypperlig skandinavisk matlagning i alla klasser. Elegant inredd 1:sta och 2:dra klass. Moderna separathytter å 3:dje klass. Kostnadsfria upplysningar om resa och platsbeställning från liniens kontor:

Copenhagen n:o 8 Kongens Nytorv, | New York 27, Whitehall Street.
Chicago Ill. 117, N. Dearborn Street. | Minneapolis Minn. 123 South Third Str.
Skandinavian-Amerikan Line, Passanger Departement

Seattle Wash. 702 Second ave., The Chilberg Agency.
Christiania, Karl Johansgade 1, Jacob Natvig & C:o.
Malmö, Norra Vallgatan 64, Passagerarekontoret.
Stockholm, Skeppsbron 16, Passagerarekontoret.
Hälsingborg, Drottninggatan 1, Passagerarekontoret.
Göteborg, Postgatan 50, Passagerarekontoret.

U

FÖRSÄKRINGSAKTIEBOLAGEN

BRAND- LIV-

MASKIN- SJUK-

INBROTT- LIVRÄNTE-

AUTOMOBIL- SKADESTÅNDS-

MOTORCYKEL- OLYCKSFALLS-

GLAS- OCH VATTENSKADE-

FÖRSÄKRING

Tillverka alla sorters

VETE- och RÅGMJÖLER

Specialitet:

Extra Vetemjöl "ÖRNEN"

1:ma Kärnmjöl "SVECIA PATENT"

1:ma Rågsikt "OOO"

Svenska Amerika Linien

Reguljär Passagerare-, Frakt- och Posttrafik

GÖTEBORG direkt NEW YORK

Snabba, moderna ångare. Oöverträffade bekvämligheter. Ypperligt kök. Förstklassig uppassning. Passagerarnas trevnad tillgodoses på bästa sätt såväl ombord som under vistelsen i land före ångarens avgång.

s/s DROTTNINGHOLM

18900 Tons Depl. 11143 Reg.-tons. 540 fot lång, 60 fot bred. Tre propellrar. Nytt Turbinmaskineri. Oljeeldning. Thermotanksystem. Undervattenssignalering. Nyinredda bekvämligheter för Första, Andra och Tredje klass passagerare. Eleganta salonger, matsalar och rökrum; vidsträckta promenaddäck för alla klasser.

s/s STOCKHOLM och s/s KUNGSHOLM

22700 Tons Depl. 12522 Reg.-tons. 565 fot långa, 62 fot breda. Dubbelpropellrar. Undervattenssignalering. Stockholm oljeeldad. Tvåklassystem. Utmärkta bekvämligheter för passagerare i Cabin (Turist)klass o. Tredje klass. Cabinpassagerare åtnjuta till mycket moderata priser fartygets bästa bekväml. Ypperlig inredning i Tredje kl Rymliga promenaddäck.

Detaljerade upplysningar angående priser och reseförberedelser m. m. lämnas av

LINIENS KONTOR:

GÖTEBORG: Passagerareavdelningen, Hotellplatsen, Tel.-adr.: «Hemland»
Fraktavdelningen, Packhusplatsen 5, Tel.-adr.: «Amerline»
STOCKHOLM: Passagerare- och Fraktavdelning, Gustaf Adolfs Torg 16. Telegr. för Passagerare, «Hemland», för Frakt, «Broströmia»
NEW YORK: PASSAGERAREAVDELNINGEN, 21—24 State Street, Tel.-adr.: «Hemland».

GENERALAGENTURER:

MALMÖ: W. Pehrsson, Skeppsbron 11. HELSINGBORG: Rycén & Co.' Drottninggatan 24.

Telegramadresser, «Hemland», eller närmaste lokalagent.

SVENSKA AMERIKA LINIENS Egna Hotell i Göteborg:

HOTEL GÖTA KÄLLARE
Hotellplatsen
Svenska Amerika Liniens regim.

HOTEL HEMBYGDEN
Packhusplatsen 4
Svenska Amerika Liniens regim.

HOTEL ATLANTIC, Nils Ericsonsgatan 7.

Förstklassiga hotell. Bekväma rum. Uppmärksam betjäning.

White Star Line

The WORLDS LARGEST STEAMERS

To **NEW YORK:** R.M.S. »MAJESTIC» 56551 tons, »OLYMPIC» 46430 tons, »HOMERIC» 35000 tons, »ADRIATIC» 25000 tons, »BALTIC» 24000 tons, »CEDRIC» 21040 tons, »CELTIC» 21000 tons.

To **BOSTON** and **PHILADELPHIA:** s/s »HAVERFORD».

To **CANADA:** New steamers »REGINA» and »DORIC», »MEGANTIC» and »CANADA».

New Line to Canada and United States via Trelleborg—Sassnitz—BREMEN. No North Sea passage. New steamers »PITTSBURGH» and »CANOPIC».

Regular traffic to Africa, Australia, New Zeeland.

Passengers for America who travel via London, receive during their stay in this town, free drives in order to look at the many sights of this town.

1:st, 2:nd and 3:rd class tickets issued by:—

CARL ERIKSSON

General-agent, Postgatan 34,

GOTHENBURG

EMIL ALIN, Huvudagent, Skeppsbron 24, Stockholm.
NILS A. NILSSON, Agent, Frans Suelsgatan 1, Malmö.
NILS A. NILSSON, „ N. Strandgatan 14, Helsingborg.

Cunard Line

Reguliär förbindelse

Göteborg—New York—Boston—Canada

Över Atlanten på 4 1/2 dygn. -:- Snabbaste oceanroute i världen.

Göteborg—Amerika 7 dygn, 13 tim., 37 min.

Berengaria 52,000 tons, **Aquitania** 47,000 tons, **Mauretania** 32,000 tons; **Scythia, Samaria, Laconia, Franconia** 21,000 tons, nya; **Tyrrhenia** 16,500 tons, ny; **Andania, Antonia, Ausonia** 15,000 tons, nya; **Carmania, Caronia** 20,000 tons etc. Oöverträffade bekvämligheter. Snabba Nordsjöförbindelser. För resa under sommaren och hösten 1923 försäkra Eder om plats **utan dröjsmål** och tillskriv

CUNARD LINIEN, GÖTEBORG, Södra Hamngatan 65.

Under vistelse i Göteborg inbjudes till besök å liniens kontor och förfrågningar besvaras prompt.

STOCKHOLM, Skeppsbron 36
MALMÖ, Mäster Johansg. 12
HELSINGBORG
N. Strandg. 5

RES GÖTA KANAL

BESTÄLL BILJETTER I TID

Ångfartygs Aktiebolaget GÖTA KANAL, Telefon 10634

ELANDERS

BOKTRYCKERI AB GÖTEBORG

CANADIAN PACIFIC

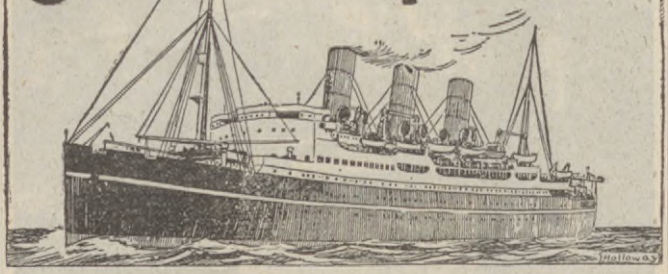

Express Steamship *and* **Railway Services**

providing regular communication between

European ports:—

SOUTHAMPTON, HAMBURG
CHERBOURG, ANTWERP
LIVERPOOL, GLASGOW
BELFAST, ETC. *and*

All parts of:—

CANADA, UNITED STATES
JAPAN, CHINA
NEW ZEALAND, AUSTRALIA
ETC.

LARGE LUXURIOUS STEAMERS
providing unequalled services on Atlantic and Pacific Oceans

MAGNIFICENT HOTELS
at all the best tourist and commercial centres in Canada

FAST TRAINS
to all parts of Canada and the United States

Money Orders issued and Parcels forwarded to all parts of Canada and U. S. A. by Dominion Express Co.

For Sailings, Fares, etc., Apply—

Canadian Pacific Railway

EUROPEAN HEAD OFFICE:
62—65 Charing Cross, London, S.W. 1
OR LOCAL AGENTS EVERYWHERE

GENERAL-AGENT:
G. W. Hällström { Postgatan 32 GOTHENBURG

U

Rinso

en ny tvålsort

Tvättar utan kokning eller hård gnuggning

SUNLIGHT SÅPTVÅL A-B. GÖTEBORG

Twink i regnbågens klara färger.

Föreställ Eder tjusningen av att kunna förändra Eder klädsel närhelst Ni önskar och att få alla plagg att harmoniera i färg. Med TWINK blir Ni i stånd härtill — med ringa kostnader. TWINK färgar Edra dräkter, spetsar, gardiner, band, strumpor etc. i klara, moderna färger och gör dem lika vackra som nya.

TWINK finnes i 24 följande nyanser:

Marinblå	*Svart*	*Havannabrun*
Ljus marinblå	*Mörkgrön*	*Klar röd*
Ljusblå	*Grå*	*Lackröd*
Himmelsblå	*Ljus lila*	*Laxfärg*
Kornblå	*Mörk lila*	*Citrongul*
Skär	*Vinröd*	*Orangegul*
Rosa	*Gräsgrön*	*Tango*
Terra	*Mörkbrun*	*Äggrön*

Sunlight Såptvål Aktiebolag
Göteborg

Tvättar och färgar samtidigt.

Begär

Regina-Strumpor

Erhålles i varje välsorterad affär.

HOTEL ROYAL

DROTTNINGGATAN 67

(bakom Grand Hotel Haglund)

Rekommenderas

TELEFON: NAMNANROP

U

Den mest spridda tidningen i Gefle, Gestrikland och norra Uppland är

GEFLE DAGBLAD

En kärkommen gäst bland utlandssvenskar från dessa trakter.

U

Husqvarna Vapenfabriks Aktiebolag

HUSKVARNA · SVERIGE

Fabriken grundad genom ett kungligt privilegium år 1689.

Telegramadress: FABRIKEN, Huskvarna.

Tillverkare och exportörer av:

GJUTGODSARTIKLAR, SYMASKINER, JAKTVAPEN, VELOCIPEDER OCH FRIHJULSNAV, MOTORVELOCIPEDER OCH SIDVAGNAR.

GJUTGODSAVDELNINGEN:

Hushållsartiklar såsom Köttkvarnar, Korvstoppningsmaskiner, Glacemaskiner, Glacemaskinsställ, Glaceförläggare, Isklyvare och Isspadar, Brödskärningsmaskiner, Fotogen- och Gaskök, Strykjärn, Taffelvågar, Saftpressar, Köttpressar, Biffbultare, Körsbärsrensare, Smörkärnor med glasbehållare, Bönskärningsmaskiner, Äppelskalningsmaskiner, Kaffekvarnar, Ostrivare, Våffeljärn. Färgkvarnar, Benskärningsmaskiner, Majs- och Kornkrossar. Kokspislar för ved, kol och gas. Kaminer, Radiatorer.

SYMASKINSAVDELNINGEN:

Symaskiner för familjebruk och skrädderietablissement. Freja, Triumf, »Vibrating Shuttle», Central Bobbin.

VAPENAVDELNINGEN:

Jaktvapen, Miniatyr- och Salongsgevär. Specialitet: Förstklassiga HAMMERLESSGEVÄR med pipor av svenskt »Antioxid» stål.

CYKELAVDELNINGEN:

Förstklassiga velocipeder. Motorvelocipeder med och utan sidvagn.

AGENTER ÖVER HELA VÄRLDEN.

NIFE

ELEKTRISKA

ACKUMULATORER

FÖR ALLA ÄNDAMÅL

Besök vår utställning i
HALL 8, PLATS 20

SVENSKA ACKUMULATOR AKTIEBOLAGET JUNGNER

STOCKHOLM 15

Försäljningsavdelning: Östra Hamngatan 2, Göteborg

MALMÖ FREE PORT

is the largest free port territory in Sweden with splendid sites for factories and private warehouses. Water-depth 9,25 metres equal to 30 feet

In Malmö Free Port you have
no Customs duty to pay or trade restrictions to observe,
no tonnage-dues for ships coming from and leaving for foreign ports,
no incoming light-dues for ships arriving from the Mediterranean or Overseas,
no harbour-dues for transitgoods,
but you command the best technical resources for quick and safe handling and warehousing of your goods with minimum labour at fixed moderate costs sanctioned by the local government board.

Please let us send you the book »Malmö Free Port» and our tariffs.

MALMÖ FREE PORT CO. LTD.
MALMO - SWEDEN

Aktiebolaget

Brusafors-Hällefors

Lönneberga

SWEDEN

PAPERMAKERS

SPECIALITIES:

Printing-
writing- and
sulphite-
Papers.

TOBAKSMONOPOLET.

I *paviljongen på* **Trägården** tillverkas följande tobaksvaror:

CIGARRER

La Licenia ..... pr 4 st. 1:— kr.
Utställningscigarr .... „ 1 „ 1:— „

CIGARRETTER

Utställningscigarrett
med munstycke ..... pr 10 st. 50 öre.
„ „ ..... „ 10 „ 80 „
utan „ ..... „ 10 „ 1:— kr.

I *butikerna n:r 10 vid Handelsgatan, n:r 14 vid viadukten* mellan östra och västra utställningsområdena samt i *paviljongen på nöjesfältet* säljes ett rikhaltigt urval av Tobaksmonopolets märken.

Utom ovannämnda i utställningspaviljongen tillverkade märken har Tobaksmonopolet särskilt för utställningen låtit tillverka följande cigarrer och röktobak:

CIGARRER

Cigarr i lyxförpackning à 75 öre pr st.
Los Toreos ..... „ 75 „ „ „
Gran Comercio ..... „ 50 „ „ „

RÖKTOBAK

Utställningsmixture à 1:— kr. pr förpackn.

N I

A B

NORDISKA
INDUSTRI A B
DETALJAFDELNING
ÖSTRA HAMNGATAN 31 TEL. 27 41

PERMANENT
UTSTÄLLNING
AV HANDARBETEN

MATERIAL
I RIKT URVAL

MONTERINGAR AV ALLA SLAG UTFÖRAS

SVENSKA HANDELSBANKEN

STOCKHOLM
Huvudkontor

GÖTEBORG
S. Hamngatan 23

260 egna kontor i alla delar av Sverige.

Huvudkontorets Resekreditivsalong

U

Över hela världen är

BOLINDER'S

ett ledande svenskt kvalitetsmärke å

ÅNGMASKINER

RÅOLJEMOTORER

TRÄBEARBETNINGSMASKINER
för sågverk, hyvlerier och lådfabriker

SPISAR, KAMINER

KÖTTKVARNAR

En typ och storlek för varje behov.

För varje slag av våra tillverkningar finnas detaljerade broschyrer och kataloger.

J. & C. G. Bolinders Mek. Verkstads A.-B.
STOCKHOLM
Etabl. 1844

Post- och telegrafadress: BOLINDERS, Stockholm.
A.B.C. Code 4th, 5th och 6th Edit., Lieber's, Bentley's & Bolinder's Private.

Representerade över hela världen.

Egna filialer i *New York, Paris, Berlin, Buenos Aires, Kristiania* och *Helsingfors.*

1001866324

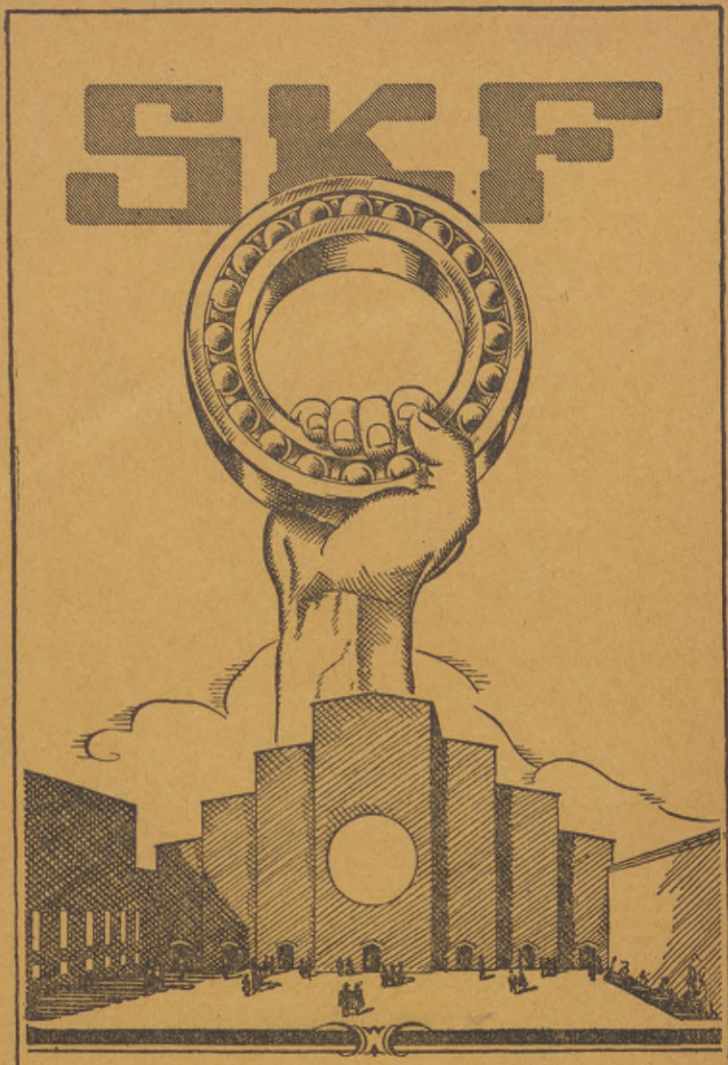

Aktiebolaget
Svenska Kullagerfabrikens Utställning
är belägen i Stora Maskinhallens fond.

ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG
GÖTEBORG 1923.